

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
: kozo felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félfévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozo összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bur villamos vasut-
örház megállóhely.

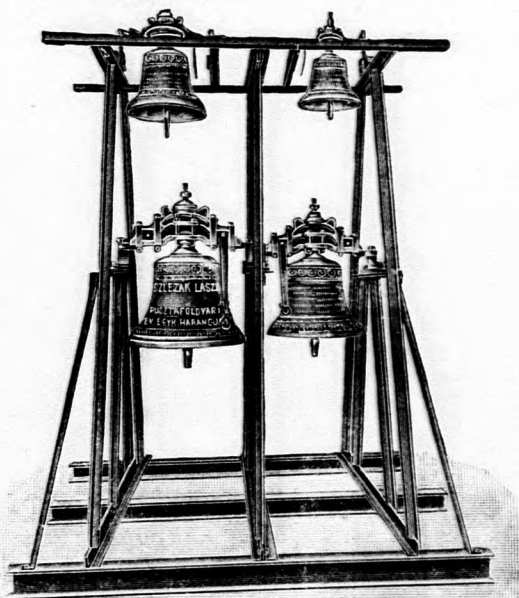
1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

**Budapest, VI., Frangepán-u.
77. szám. (Saját házában)**

Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban ujjonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó harangokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg szebb zengzetben, a legfinomabb harangérből, tiszta csengő hanggal. Minden harang hangja előre határozatik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelszereléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legújabban öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harangjait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai, sussai, szentendrei, tiszadai, zádorházi, orosházi, apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelenleg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harangját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját 2400 kg., az olaszliszkai egyházét 600 kg. súlyban.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a helyszínére saját költségen utazik.
Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174—16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang. egyház részére készültek, méltóságos Balla Mihály miniszteri tanácsos úr rendelkezésére.

Toronyórákat

gyárt minden nagyságban, elsőrendű modern kivitelben, sok évi jótállással a

Villamosóra- és toronyóragyár

Budapest, Szív-utca 32.

Budapest székesfőváros szerződéses toronyórássai. Több aranyéremmel kitüntetett. Költségvetés díjtalan. Előnyös fizetési feltételek.

Kunz József és Tsa

cs. és kir. udvari száll. kir. kiváltságos nagykereskedők

Budapest, V., Deák Ferenc-u. és Bécsi-u. sarok.

Vászon, asztalnemű, női és uri divat-cikkek, menyasszonyi kelengye, uri és női fehérneműek, gyermekruha, szőnyeg, függöny, magyar háziipari cikkek nagy áruháza.

Háborús imádságos könyvecskék.

Írta: **CSIKY LAJOS**, a Ferencz-József-rend lovagja, nyug. theol. akad. tanár.

Sóhajok a szabadulás után.

Elmélkedések és imádságok hadifoglyok számára.
Ára 20 fillér.

ISTENÉRT, HAZÁÉRT, KIRÁLYÉRT. Imádságok a hadbavonuló és már a haretéren küzdő katonák számára.
Ára 20 fillér.

ISTENRE BÍZOM MAGAMAT. Sebesült és beteg katonák elmélkedése és imádságai.
Ára 20 fillér.

A szeretet Istenének nevében. Elmélked. és imádságok hadrakelt atyánkfiaiért. Családi és magánhasználatra.
Ára 20 fillér.

Petőfi legszebb harci költeményei. Összeállította: **Dr. KARDOS ALBERT.**
Ára 20 fillér.

A fenti 5 könyvet, ha vegyesen rendeltetnek is:
1 10 100 500 1000 darab vételénél
20 fill. 18 fill. 15 fill. 14 fill. 12 fill. ért. szállítjuk.

EGYÉB UJDONSÁG:

Korszerű bibliai magyarázatok.

Írta: **Torró Miklós.** Ára 2 korona.

Emlék a viharos időkből. Egyházi beszédek, melyeket az 1914. évi világháború idején tartott **Paulik János.**
Ára 40 fillér.

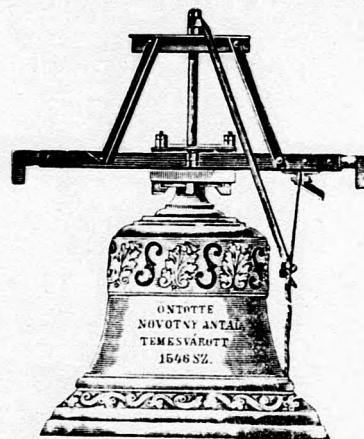
Portóra 1—1 könyvre 20 fillér beküldését kérjük.

A fenti könyvek megjelennek és kaphatók **HEGEDÜS és SÁNDOR** prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában **DEBRECENBEN.**

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár
Temesvár, Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A tisztelőtű lelkész és tanár urak figyelmébe.

Elegáns, tartós minőségű, modern szabású **őszi és téli fiú- és leányka-ruhákat** szolid áron vásárolhatjuk az előnyösen ismert

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiú- és leánykaruha telepénél
Debreczen, Piac-utca 51., Főpostával szemben.

* Árjegyzék kívánatra díjtalanul küldetik. *

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Ima dr. Jászi Viktor felett.

Isteni tökéletesség hirdetője és megvalósítója, örökélet tanítója és útmutatója, áldott Úr Jézus, te vagy nekünk mind életünkben, mind halálunkban egyetlen vígasztalónk. Ámen.

Bánatos érzelmekkel állunk meg óh örökkévaló szent Isten, életnek és halálnak ura, a kített koporsó felett, melyben az új debreceni tudomány egyetemnek egyik jeles tanára, városunknak, egyházunknak köztisztelőben álló polgára, a mi jó barátunk és atyánkfia oly váratlanul elpihent.

Még tegnapelőtt itt járt mi közöttünk, még pár napja együtt tanácskozáink, múlt este még egy asztalt ült velünk s most már temetjük is.

Nagy hirtelenséggel elragadtatott ő, mint egy árvízzel s az ő napjai hasonlatosak lettek a fűhöz, az ő élete olyanná, mint a füst és pára, mint a kimondatott szó, mely nyom nélkül elenyészik.

Ime itt vagyunk végső tisztességtételén, ime koporsója felett állnak lábaink s mégis azt véljük, hogy mindez csak álom; tévetegen nézünk egymásra és az égre; megdöbbenve kérdezzük: avagy te rendelted mindezt óh Uram és a te kezeid mívelték-é, hogy aki tehetségre, érdemekre első volt sorainkban, akire mindnyájan büszkeséggel néztünk fel, mint a te kegyelmed hordozójára, ilyen váratlanul, ilyen nyomtalanul tűnjék el az emberek közül?

Nem nyomtalanul, hiszen fentmaradnak tudományos művei, amiket alkotott; lelkünkben él nemes egyénisége, mely hittel és tudással a te szent fiadhoz, a tökéletesség örök tanítómesteréhez kapcsolódott. Él az igaz a hitnek általa és a jónak az emlékezete fent marad. Mi sem felejtjük az embert, ki az igazság, a haladás, a becsület szolgálatában állott; szívünkbe vessük szavait, melyekkel meggyőződését kifejtette; folytatni kívánjuk a munkát, melyel a köz, a haza, az egy-

ház, a város és az új egyetem érdekében síkra szállott. Előttünk áll alakja; gyöngye testben erős lélek, gyarló cserépmécsben isteni lámpabél; mostoha körülmények között is nagyra kifejlődött magyar tudós, szegény nép és nemzet fiai közt is európai műveltséget szerzett férfit; a külső érintkezésében érdes, de önbecsét ismerő tehetőség; zárkózott, komor, de a művészet lelkétől át-sugárzott kedély. Valóban nem tudjuk, mi volt benne nagyobb. Az öserő-é, amit egyedül csak te adhatsz meg, óh Uram, vagy a tudósnak teljes felkészültsége és erős fegyverzete, melyet ő szerzett magának? Vagy nemes emberisége és mély vonzalma, mely őt mindig az elnyomottak, a gyöngék, az elhagyottak mellé állította; az egész emberi fejlődést átölelő nagy műveltsége-é, vagy a hazája, vallása s a magyar nép iránt érzett végtelen szeretete?

Csak azt tudjuk óh Uram, hogy mindez értékeket, amiket benne birtunk, s amelyeket most benne elvesztettük, egyedül tőled kaptad. Csak azt hisszük, hogy a te választottad volt ő születésétől, elhívásától kezdve s hogy téged, Megváltó Krisztusunkat tartotta mesterének; rád nézett, téged követett, néked engedelmeskedett. Uram, panaszkodnunk kellene gyors elmúlásán és te látod is lelkünket, mely igen vérzik is a hirtelen gyász miatt; mégis megbíraljuk magunkat és hálára nyitjuk meg ajkainkat, hogy ilyen férfiakat adtal nekünk s ilyen tehetségeket hívtál el egyetemünk s a köz szolgálatára.

Őket látva, őket ismerve tapasztaljuk, hogy ki a Krisztusára néző vallásos, művelt lélek s miben áll az a haladás és tökéletesség, melyre az Úr Jézus vezetése, a Szentlélek ihletése folytán e földön mind eljutni tartozunk.

Őket elvesztve érezzük, milyen hiában való az emberi sors, őket látva lesz előttünk nyilvánvalóvá, hogy milyen értékes és gazdag lehet az emberi élet.

Az ő életük akkor is tanít, ha nem méltányolva külső siker nélkül tűnik le a sírba. Az ő haláluk akkor is esemény, amikor sok ezrek halnak meg a véres csatamezőn.

Az ő elmúlásuk akkor is közrészvétet okoz, ha sem hű élettárs, sem szerető gyermekek nem zokognak koporsójuk felett.

Ha magánosan, mert erősek valának, ha jutalmazatlanul, mert többet érdemeltek, ha egyedül, mert nagyon szerettek, jártak is végig az élet keserves országútját.

Van úgy is, aki jutalmazzon, minden az Úr Krisztusban igazán hívőnek halhatatlanságot adjon, az örökkévaló szent Isten.

Van úgy is aki zokogjon, a nevelő, a szerető anya, a testvérek, a jóbarátok; van úgy is aki gyászoljon; a köz, melynek szolgáltak.

Óh Uram! állíts minket is ebbe a szolgálatba s ne engedd, hogy a te választottaidnak hivatása felbeszakadjon. Tégy minket erősekké, hogy az ő helyüket kipótolni igyekezzünk. Ne hagyj, hogy a nemes emberi műveltség, a haladás útját elhagyjuk, hogy magyar református egyházunk régi hivatásáról; vigasztalni, tanítani, védelmezni és összegyűjteni a magyar népet, valaha elfelejtkezhessünk. Örökkévaló szent Isten! Te adtad az életet, halat adunk neked ez életért és az életnek koronájáért. Örökkévaló szent Isten! Te rendelted a halált. Légy áldott, hogy az elmúlást álom gyanánt bocsátottad fáradt szemekre.

Édes Jézusunk, a feltámadás biztató fényével vigasztalj koporsója felett s adj részt nekünk is ama mennyei tökéletességben. Amen.

dr. Ferenczy Gyula.

*

Dr. Kun Béla egyetemi tanár beszéde dr. Jászi Viktor koporsójánál Budapesten.

Jászi Viktor koporsójánál a végső elválás előtt megkísérlem lebírni a magam érzéseit, hogy sokakénak szószólója lehessenek. Nem akarom ezen a szomorú helyen őt mint tudóst méltatni. Nem is tudnám, hogy abban a pár szóban, amit itt elmondhatok, elméjének rendkívüli nagyságát, szorgalmának szokatlan szívósságát, látókörének

ritka szélességét, tudományos lelkiismeretességének apróságokra is kiterjedő voltát dicsérem-e inkább. Nincsen is reá szükség. „monumentum aere perennius“ tartja fenn a nevét, amely a magyar közjog és közigazgatási jog tudományának irodalomtörténetében ragyogó betűkkel van megörökítve. Nem fogom őt mint tanárt magasztalni, hiszen tisztársainak osztatlan nagybecsülése és szeretete, tanítványainak változatlan tisztelete és ragaszkodása, tanító munkájának kiváló eredményessége szólanak helyettem. Nem bizonykodom, hogy jellemének gyémánthoz hasonló keménysége és átlátszósága, önzetlenségének hófehérsége, párosulva a legritkább erkölcsi bátorsággal: meggyőződését mindenkor nyíltan kimondani és mindig szavai szerint cselekedni, a valódi férfi mintájává tették, hiszen e tulajdonságait nem vonták kétségbe soha azok sem, akiket világnézetben, tudományos vagy közérdekű kérdések felfogásában éles ellentétek választottak el tőle. Miért emlegetsem, hogy a szegényeknek, gyámoltalanoknak, elnyomottaknak lelkes szószólója, hűséges támogatója volt, hiszen tanú erre nemcsak sok sok hálás szív, de sok forró könnyecsap, amely nem is tudja kinek köszönheti, hogy felszáradhatott, vagy hogy ki sem gördült.

Csak egyetlen tulajdonságát akarom kiemelni, azt, amit a legkevésbé vettek észre, amelyet azonban, akik megláttak, minden kiválóságai között a leg többre becsültek. — azt, hogy nagyon mélyen, nagyon híven, nagyon igazán tudott szeretni. Harcos természet volt, a közügyeknek mindenkor csatakész bajnoka, hős a legjavából, generálisok közt is vezérkarból való, aki a küzdelmet szerette magáért a küzdelemért, a vele járó izgalmakért. Néha talán túlhevés, néha igen érzékeny sebeket osztó, de mindig nyílt, egyenes és mindig önzetlen harcosa, mindig csak olyan ügynek, amelynek közérdekű és igazságos voltában hitt. Am az ilyen ügyért mindig harcra készen, talpig fegyverben járt, nem csoda hát, ha a nehéz fegyverzetű kemény katona nem tudott olyan finom, síma, előzékeny lenni, mint sok csupa modor, csupa hajlékonyság ember. Sőt egy-egy nehézkes mozdulat közben valamelyik fegyverével véletlenül, akaratlanul megütött olyat is, akit bántani távol állott tőle. Ezért, hogy lovag volt, azt mindenki

Költségvetést díjmentesen készít.

BARTHA ISTVÁN

A magyar államnak és a vármegyének állandó vállalkozója.

kövező-mester és útépitési vállalkozó Debrecen, Kossuth-utca 35-ik szám alatt.

Városoknak és községeknek készít gyalogjárdaikat faragott kővel, téglával, kocsí-utakat mindenféle kivitelben, — úgyszintén atrakásokat is jutányosan elvállal. ↔↔↔ Telefon 7-85.

tudta, de mivel feszes volt és hideg, mint a lovagi páncél, a páncél alatt a hideg külső, a sokszor tüskés modor mögött a meleg szívet nem keresték. A mellett családtalan maradt. Az agglegény élettel járó apró rigolyákat, zárkózottságot, a megszokotthoz ragaszkodást, ridegségnek, érzéketlenségnek nézték. Am mi, akik szerencsések voltunk közel jutni hozzá, láttuk, hogy a szeretetnek mekkora tűzcsóvája lobogott lelkében, láttuk, hogy szerette szüleit, a szokatlan melegséggel emlegetett „második édesanyját“, testvéreit, barátait, tanítványait, a szolgáló közintézményeket, a közt, a hazát, a magyarságot, az embert. Láttuk szívének nagyságát, éreztük lelkének forróságát és boldogok voltunk, hogy megadatott nekünk ezt a nagy, nemes, izzó szívet megismerhetni.

Hát most elvesztettük.

Szeretett kedves barátom, testvérem! Jobb szerettem volna némán, szóvalanul. — hiszen életedben így is megértettük egymást, — búcsúzni el tőled. Ámde a debreceni tudományegyetemnek, amelynek legutóbb, a debreceni kollégiumnak, amelynek azelőtt egyik legfőbb ékessége voltál, a jog- és államtudományi karának, amely büszke volt téged birhatni, tanítványaidnak, akik őszintén tiszteltek, barátaidnak, akik testvérként szerettek, búcsúüdvözlését át kellett adnom.

Menj el a te nyugalmadba, Isten veled.

Adatok a debreceni ref. kollégium történetéhez.

Latinból fordította **Faragó Bálint**, nyug. főgymn. tanár.

Január 11-én köztanítókká (praeceptores publici), — akiket azért szoktak a tisztöket most végző osztálytanítók vizsgálatai előtt három hónappal megválasztani,

hogy a rájuk bízott tisztre idejekorán készülhessenek, — szigorú vizsgálat után a következő jeles készülségű ifjak választottak:

1. Z. Nagy István, a görög és latin irodalom tanítója, iskolaszéki ülnök. Három év óta a költészetet tanította.
2. Csokonay Mihály, a görög, latin, olasz és magyar költészetben igen jártas, az aestheticához kiválóan értő fiatal ember, ügyes és kitűnő költő, a poetikai osztály élére állított.
3. Az orátorok vagy rhetorok osztályát Tóth Ferenc fogja vezetni.
4. A syntaxistákat Szikszai Beniámin,
5. a grammatistákat Mitskey András,
6. a conjugistákat Nagy István,
7. a declinistákat Szilágyi József fogja tanítani.
8. A tudományok elemeit a nagyobbak Soltész Mihály,
9. a kisebbek pedig Sebestyén János vezetése alatt fogják megismerni.

*

A legnevezetesebb iskolarektori tisztségekre február és április hóban a következők vállalkoztak:

A nánási iskola a jeles készülségű Bartza Pált, a kollégium esküdt-felügyelőjét nyerte meg rektorul. Itt a rector, corrector és 3 praeceptor tanít.

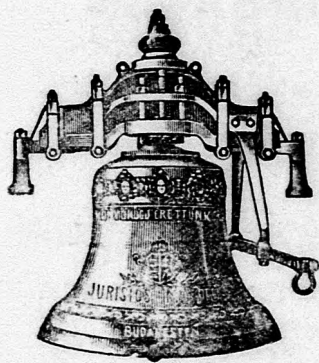
A jeles készülségű Török András, a kollégium esküdt-felügyelője, a szikszói iskolát fogja igazgatni.

A jeles készülségű Molnár Pál, azelőtt hasonlóképen a kollégium esküdt-felügyelője, a kabai iskolának lesz a vezetője.

A szoboszlói iskolák rektori tisztét a kollégium esküdt-felügyelői közül a jeles készülségű Teleki Sámuelre,

a türkeveiek pedig a jeles készülségű Komáromi Gáborra ruházták.

A szentesi iskolát a jeles készülségű Szilágyi Sámuel,

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő felsége a király által 2 aranykeresztellett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovásoltvas-koronára, kikopott csapok kicserélését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségve-
**** téssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. ****
Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

*

a tūrit pedig a jeles készűlségű Tóth Péter, a múlt évben a kollégiumban a költészettan tanítója fogja igazgatni.

Az iskolaszéknek a tisztűjtás után most ezek a tagjai: Szeniorrá választott az összes szavazatokkal a jeles készűlségű Betleni Dániel, contrascribává a jeles készűlségű Jenei Sámuel. A többi űlnökök a követtkező jeles készűlségű ifjak: Lengyel József, Szikszai József, Lukáts József, Nagy Sámuel, Z. Nagy István, Angyán János, Nagy Gábor, Fazekas György, Karika János, Laky Sándor, F. Öry László, az iskolaszék jegyzője.

A tápintézeti tagok felűgyelője a jeles készűlségű Jenei Sámuel; a szolgotanulók felűgyelője, akiknek a száma a kollégiumban most 357, a jeles készűlségű Zilai János; a tápintézeti gazda a jeles készűlségű Fekete József. A kollégiumi énekkar vezetője a jeles készűlségű Lengyel József, az énekkar pedig a követtkező jeles készűlségű ifjakból áll: Alvinczi Mihály, Kis Gábor, Szántó János, Lukáts Mihály, Csécsi Mihály, Kossár József, Bartza Áron, Nyéki András, Bartza Dániel, Csorba Mihály, Kabai Mihály és Vad Tamás.

A vízi-puskáknak paranesnokai a jeles készűlségű Fekete József és Marjai Sámuel.

A kollégium gondnokai közül az egyik: tekintetes Sikos János űr, a tanulmányi űgyeket vezeti, a közpénztárt nagyságos Erdélyi Péter űr gondozza, a kollégium peres űgyeit nagyságos Rakovszky űr intézi; az előbbi pénzbeszedő, az utóbbi űgyvéd. Gazda az igen derék ifjú: Györfi István.

A többi osztályok vizsgálatai március 24-én és a követtkező 5 napon át tartattak:

24-én a görög- és latin irodalomból, amelyet a jeles készűlségű ifjú, Lengyel József tanított, megvizsgálatott 113 tanuló, kiknek előhaladásával mindenki meg volt elégedve. Kitűnök voltak s jutalmat kaptak: Marjai Albert kunsági, Szántó János a biharmegyei Semlyénből, Szikszai György debreceni, Takó Sándor a komárommegyei Telekről, Tali Sándor Komáromból, Derecskei

Mihály debreceni, Laky József a fehérmegyei Bogárdról, Odor Imre a szatmármegyei Dobráról.

Ugyanazon napon nem közűpszerű szorgalomról tett bizonyoságot 397 nagyobb elemi iskolás, kiket a jeles készűlségű fiatal ember, Vasvári Ferenc, tanított. A kitűnök között voltak: Bartza Gedeon Debrecenből, Halmágyi Ferenc a szolnokmegyei Kőrösről, Szűcs Pál és Vas János Debrecenből.

A 302 kisebb elemi iskolás, kiket a jeles készűlségű ifjú, Soltész Mihály tanított, eléggé megbizonyította szorgalmát a pártfogók előtt. Jutalmakat kaptak: Szikszai Dániel, Pallagi György, Lámfalusi István, Szigeti József, Sáros Sándor, Szilágyi Mihály, Pap István, Lugasi János debreceniek.

Március 25-én a költészettant tanuló 54 ifjú mutatta meg nyilvánosan, hogy a derék Tóth Péter vezetése alatt milyen előhaladást tett a keresztyén vallástamban, a költészet történetében, Virgilius, Terentius, Ovidius, Horatius, Cato költeményeiben, az ókori és űjkori földrajzban, gondoikodástamban, ékesszólástamban és űgy a latin, mint a magyar költemények minden fajában. A többiek között kitűntek és jutalomra érdemesítetttek: Szemere János a krasznamegyei Nagyfaluból, Bajnóti János a hevesmegyei Roffról, Kis György a szabolcsmegyei Fejértőről, Szokolai Dániel és Töltesi Ferenc komáromiak, Szarka Gábor a békésmegyei Ványáról, Dési Sámuel a sárosmegyei Eperjesről, Lehell-ösi Zsigmond a szatmármegyei Csengerről.

Ugyanazon a napon a derék Mosonyi Sámuelnek 268 tanítványa, kik declinistáknak neveztetnek, nyert megérdemelt dicséretet a vallástamban, történelemben, földrajzban, számtamban, declinatiókban tanúsított előhaladásáért. A legszorgalmasabbak ajándékokat kaptak, t. i. Fényes Gábor a biharmegyei Csokalyból, Ágoston Sámuel és Egei Mihály Debrecenből, Szalatkai Mihály, Diószegi Ferenc, Rátz Mihály, Szikszai Ferenc, Bakos Gábor a biharmegyei Bagosról.

Március 26-án a szónoklás tanítója, a mindenkinek dicséretével elhalmozott derék Laky Sándor állott 175

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

tanítványával a pártfogók előtt. Az ifjak vizsgálatot tettek a keresztyén vallásból, gondolkodásból, a latin és magyar szónóklásból, a számtanból, a római régiségekből. Ciceró irataiból, ó-kori és új-kori földrajzból, az egyetemes és hazai történelemből és a latin nyelv történetéből. A legtöbb dícséretet nyerték: Ertsei Dániel a hevesmegyei Túrról, Szikszai József Vámospércséről, Milesz Pál Debrecenből, Pándi Károly Debrecenből, Lévai Bálint a hevesmegyei Túrról, Szordi Lajos a szabolcsmegyei Fejértóról, Retsky László a hevesmegyei Buráról, Rhédei László a békésmegyei Öcsödről, Győri József a komárommegyei Naszályról, Hevesi Beniamin a komárommegyei N.-Igmándról, Szentkirályi Gergely a szolnokmegyei Szentkirályról, Vuics Márk Budapestről (Buda-Pestiensis), Benedek László a tolnamegyei Patáról.

Ugyanazon napon a grammaticai osztálynak a jeles készülségű Szakáts Mihály által oktatott 203 növendékét halmozták el dícsérettel mindazok, akik azoknak vizsgálatán jelen voltak. Különösen kitűntek és jutalmat is kaptak: Csanádi Imre a biharmegyei Álmosdról, Gétzi János Debrecenből, Kassai János a biharmegyei Bagamérről, Borbély János a borsodmegyei Miskolcra, Bölönyi Imre a krasznamegyei Kémerről, Böszörményi Ferenc a biharmegyei Székelyhídről, Balla Mihály Debrecenből.

Március 27-én a derék Maar Péter vezetése alatt syntaxist tanuló 302 ifjú állott elő a vizsgálatra, kik a hallgatóktól mindnyájan megnyerték a megérdemelt dícséretet. A pártfogók a régiek közül (veteranis) megdícsérték Kuti Lajost és Gaál Andrást Debrecenből, Körösi Istvánt, Büttösi Józsefet, Borbély Pált Debrecenből, Kadar Dánielt a békésmegyei Berinkéről, Tömösváry Sámuel, Etsedi Istvánt, Veres Sándort, Boros Dánielt Debrecenből; az újoncok közül (de novitiis) pedig kishédei Rhédei Ferencet, Hunyadi Sándort Debrecenből, Szilágyi Károlyt a zemplénmegyei Patakról, Guti Józsefet a szabolcsmegyei Körtvélyesről, Kovács Ferencet a krasznamegyei Zsiláról, Rittóh Dánielt a biharmegyei Újfalváról, Bökényi Imrét a biharmegyei Eszlárról, Székelyhídi Józsefet Szatmárról.

Ugyanazon napon az úgynevezett conjugisták, a jeles készülségű Kutasi József tanítványai, összesen 236-an, tettek jeles bizonyosságot kitartó szorgalmukról. Kiváló dícséretet és ajándékot nyertek: Hunyadi Sámuel Debrecenből, Zombori Imre a szabolcsmegyei Fejértóról, Halmágyi Lajos a szolnokmegyei Körösről, Szilágyi Lajos a biharmegyei Kovácsiból, Egri Ferenc Debrecenből, Szigetközi János, Csengeri Sándor a biharmegyei Álmosdról, Gáti Ferenc és András és Borbély Gábor.

Ezen iskolai évben, mely május 1-ső napján fog kezdődni, a tanterekben a következő tudományok fognak tárgyalatni: a theologiai tanterekben a héber, arab, chaldeai és syriai nyelv, kritika, tételes és erkölcsi

hittan (theologia dogmatica et moralis), szentírás-magyarázat, egyháztörténelem és héber régiségek; a filozófiai tanteremben pedig számtan, betűszámtan, mértan, alkalmazott mennyiségtan, természettan, gondolkodástan, metaphysica, egyetemes történelem, hazai történelem, görög régiségek, latin és görög írók.

(Vége.)

Az eklézsia kalamárisa mellett.

Legyen hála az irgalom és a kegyelem Istenének, hogy végre valahára a Béga partjáról visszajutottam a Tisza partja mellé.

Közel tíz évig lakni egy teljesen elszigetelt, elzárt magyar faluban, reám nézve legalább, meglehetősen kemény próba volt.

A világegyetemen sem akarom elkedvetleníteni ezen bevezető sorokkal az én alsóíttebei utódomat. Szép és nemes hivatás fog ott várakozni reá. Meg aztán Hodossy Orbán utódom és kollegám délvidéki fiú, hőmezővásárhelyi születésű ifjú s így talán könnyebben megbékül a bánási viszonyokkal, mint az ilyen magam fajtájú szabolcsi ember, aki akkor láttam legelőször eleven szerbet, amikor Ittebére mentem predikátornak.

Itthon vagyok hát újra a gávai parókhán. Itt van az íróasztalon egy régi világból való öreg kalamáris, az eklézsia kalamárisa. Megkezdem hát a magam szerény mondnnivalóit az eklézsia kalamárisa mellett.

Torontál vármegyében meglehetősen lehangolt engem valami különös érzés. Hiányoztak ott a magyar falvak, a magyar városok. Elmentem néha napján egy-egy missziói útra az egyes német, román, horvát és szerb községekbe s rendesen rettenetes kedvetlenséggel mentem haza Ittebére.

Tavaly ősszel különösen elkedvetlenedtem. Egy szin román községben. Öregfaluban jártam. Hallottam a faluban az állomásfőnökről, hogy magyar ember, mert Báthorynak hívják, meg aztán, hogy református ember. Bezörgettem hát hozzá. Alig szóltam azonban egy pár szót, elbámultam, amikor a főnök úr hirtelen könyezni kezdett.

— Engedjen meg tiszteletes úr — szólt hozzám —, ahogy ön beszél, abban a dialektusban Szabolcs és Szatmár megyében beszélnek, én valósággal elérzékenyülök, ha ezt a tájszólást hallom. Évek óta lakom horvátok és románok között. Hej, de régen hallottam ezt a tájszólást.

Beszélt aztán a főnök úr előttem sok minden érdekes dolgot az ő élete folyásából. Elbeszélte, hogy milyen boldog ember lesz ő a közel jövőben, amikor majd nyugalomba vonul s elmegy valamelyik magyar faluba avagy városba lakni.

Lám, lám, tünődtem magamban, még az állomásfőnök is, aki itt lakik a vasút mellett, a kultura egyik leghatalmasabb vívmánya mellett, elvágyakozik innen hazafelé. Hát én, vajjon mikor fogom meghallani a tizparancsolat kezdő szavait, ama várva-várt szózatot: Én vagyok a te Jehova Istened, ki Egyiptomnak földéből, a szolgálatnak házából kihoztalak tégedet!

Legyen hála Istennek, megértem ezt az időt is. Utamba, amely hazafelé irányult, nem gördített senkisé-

egy szál szalmaszálát sem. Elkezdve a középszabolcsi tractus érdemes fején, a nemeslelkű Görömbe esperesen, le egészen a legutolsó gávai napszámosig, senkisémet volt ellene annak a tervnek, hogy hazajöhessenek papnak a szülőfalumba.

Ha én ezt előre tudtam volna vagy tíz esztendővel ezelőtt, hogy az én bánsági missziói lelkészkedésemet ilyen önzetlen, szíves jóindulat fogja betetőzni, bizonyára száz perccel lelkesebben dolgoztam volna odalent, mert tudtam, éreztem volna, hogy az én munkámnak meg lesz a jutalma.

Hát megírom ezt az esetet az eklézsia kalamárisa mellett már csak azért is, hogy a mi egyetemes református anyaszentegyházunk tegyen már valamit azoknak a délvidéki missziói papoknak jövődjéje érdekében.

Szép munka megy odalent a bánságban. Ha szükséges, akár írásban, akár élőszóval merem bizonyítani, hogy a tiszántúli egyházkerület délvidéki egyházaiban szebb és nagyobb munka megyen, mint bármelyik egyházkerületünk perifériáin.

De micsoda munka menne odalent, ha például az egyházkerület garanciát tudna nyújtani arra nézve, hogy a bánsági papok ottani nehéz szolgálataik után, bizonyos idő leteltével pártfogásban fognak részesülni, a szinmagyar egyházmegyék jobb egyházainak lelkészválasztásainál.

Okos dolog volna biz ez. Mert hát a mai társadalom különben is azon a bibliai alapelveken igyekszik felépülni: Méltó a munkás a maga bérére. Jutalmazni kell hát azokat a bánsági papokat, akik odalent őrtilának az evangéliom és a magyar nyelv szent oltárainál, akik a sok jövés-menés, a sok testet-lelket emésztő munka miatt úgy elárvulnak, elanyátlannak, hogy például az 1909-ki papszentelésen, amikor Debrecenben időztünk, Futó András debrecenvidéki kollegánk és kedves jó barátunk (jelenleg vértesi pap), egymaga többet nyomott a mázsáló-masínán, mint én, a mosznai és a hertelendyfalvi kollegákkal együtt.

Szomorú jelenségeket láttam én odalent, közel a határszélhez lakó emberek között.

A mitrovicai szerb betörés alkalmával láttam esillogó szemű embereket (nem magyarok voltak!), akik csak úgy örültek rajta, hogy no most itt a szüret, jön Petár király Gyorgye úrfikával. Hallottam efajta jóslatokat: Most már vége lesz maholnap Magyarországnak.

A sok gonoszlelkű honpolgár között, bizonyos peszimisztikus érzés, bizonyos honfiúi aggodalom vett rajtam erőt.

Ilyen aggodalmak között ültem fel pár hóval ezelőtt a vonatra, hogy elhagyjam Ittebét s elköltözzek Gávára.

Útközben, amint Szegedet elhagyta a vonat, a kiskúnefelegyházi állomáson várakozni kellett egy kicsit. Egy darabig néztem a jövő-menő utasokat, a perronon őrtálló katonákat. Később elálmosodtam s lefeküdtem a váróterem egyik diványára. Szerettem volna aludni egy kicsit. Egyszer csak beszédet hallok a váróterem ajtajánál, még pedig különös beszédet.

Három alföldi magyar gazda egy közük telepedett keménykalapos úri ember, erősen vitatkozni kezdett egy felettebb módon aktuális témáról.

— Mi lesz ezzel a sok „plezuros“ katonával? — kezdé egyik egazda a beszédet.

— Mi lesz? — szólt közbe egy másik gazda, — hát mehetnek majd koldulni.

— Úgyan ne beszéljen kigyelmed ilyet, majd lesz gondja az államnak arra a sok „plezuros“ emberre, — válaszolt a harmadik gazda.

— Jó lenne köztük kiosztani azt a sok főpapi birtokot, azt a sok hitbizományt, — vetette fel egyik gazda az eszmét.

Na, gondoltam magamban a váróterem diványán, én itt nem alszom, ha ilyen dolgokról foly a beszéd. Elkezdtem hát figyelni tovább a vitatkozást.

— Igen ám, de mi lesz a papokkal, ha elveszik tőlük a földet. Miből fognak megélni? — kezdett tüdődni a másik gazda.

— Hát úgy lesz, mint Franciaországban. Aki pap, menjen magának híveket szerezni. Próbálják meg a papok is egy kicsit az apostoli szegénységet, — válaszolt a harmadik gazda.

Ekkor megszólalt a köztük üldögélő keménykalapos úri ember is.

— Legjobb lenne — mondá — a katolikus papokat is megházásítani. Lenne csak családja egyik-másik főpapnak, majd szétmenne lassankint az a sok főpapi birtok, jutna belőle elég a szegény embereknek is.

— No de száz szónak is egy a vége, — mondá ismét egyik gazda, — nekem nem tetszik az a francia sor, hogy ott a vallási életet szétaposta az állam.

— Igaza van, — felelt a keménykalapos úri ember. — Vallásának kell lenni minden embernek. Utolsó ember az, aki egyik felekezethez sem tartozik. Nem kell hozzá nagy ész, hogy belássa akárki, hogy egy felettünk levő rendkívüli erő, egy természetfeletti hatalom uralkodik a világ felett. Van Isten. Bárgyú ember az, aki ezt az igazságot letagadja. Az Istent, — folytatá szavait, — tisztelje, imádjá mindenki a saját vallásának elvei, a saját egyházának ceremóniái szerint, de a papok, a főpapok ne legyenek feltétlenül nagybirtokosok a szegény emberek rovására, nagy nyomorúságára.

— Úgy van! — helyeselték a váróteremben üldögélő gazdák.

Óh fájdalom, ebben a pillanatban, amikor a vita a legnemesebb témák, a legszebb eszmék szent tájékaire kezdett átterelődni, egyszerre csak megjelent a portás egy csengővel a kezében s aztán kiabálni kezdett: Csongrád, Szentes felé beszállani!

Elindultam hát én is, hogy beszálljak valamelyik kupéba.

Sötét éjszaka volt, amikor beszálltam. A vonat lassan haladt előre az alföld rónáin, mert hát a háborús időben nemesak a műzsák csendesednek el, de még a vonat kerekei is lassabban kattognak, a katonai menetrend, a sok munició szállítás miatt.

Velem szemben, a vonatfülke egyik sarkában, egy Szerbiából érkezett tartalékos hadnagy szundikált. Lassanként elálmosodtam én is s aztán nagy megnyugovással, elfelejtve azokat a bánságban hallott, drága magyar hazánk jövője felől mendott szomorú jóslatokat, azt a sok éretlen, hazafiatlan, gonoszindulatú beszédet, elaludtam azzal a boldog hittal, hogy az olyan nemzet, amelyiknek egyszerű gazdái, polgárai olyan ügyesen, okosan, olyan bölcs előrelátással gondolkoznak a világot uraló legmagasabb eszmékről, a vallásos eszmékről, az egyház hivatásáról, jövőjéről, az olyan nemzet élni fog örökké.

Kiköthet mi velünk Petár király, belénk akaszthatja a horgot Miklós cár, jöhet a szerb, jöhet a muszka, a mi magyar nemzetünk mégis csak továbbra is élni fog.

Előbb van a mi népünk vallási kulturát s igazi keresztény világnézetet illetőleg, több mint ezer esztendővel, Putnik vajdának és Nikolajevics nagyhercegnek összes vad hordái felett.

Ne féltsük mi ezeréves magyar hazánkat e jelenvaló gonosz idők közepette sem, ne féltsük mi azt a népet, amelyik népnek a története már a XVI-ik században szervezett református egyházakat tud felmutatni.

Nekünk előbb vagy utóbb győzedelmeskednünk kell mindenféle moszkovita, sőt mindenféle klerikális ambíciók felett.

Ez az én szerény meggyőződéseim ma is, az eklézsia kalamárisa mellett.

Baráth Imre.

Panaszos levél.

Egyik vidéki egyház lelkésze írja ezeket a fájdalmas sorokat:

Segédlelkésem részére X. X. kor., a magam részére pedig X. X. kor. kápláni kongrua van utalványozva. Az erről szóló nyugtatványt a magam részéről aláírva átküldöttem Nagytiszteletű N. N. esperes úrhoz, ki azt azzal az értesítéssel küldötte vissza hozzám, hogy miután a hadbavonult segédlelkész nem írta alá, ő sem írhatja alá, de különben kérdezzem meg az X. hivattal, hogy mi történjék most? A hadbavonult segédlelkész helyett ki írja alá a nyugtatványt?

A méltó elkeseredés háborog a lelkemben, mikor látom ezt az ügyet az el nem intézhetés törő-kerekében kinlódni velem együtt.

Fiam a lublini síkon porlik valahol a föld alatt . . .

Vöm a máramarosszigeti meneküléskor futott onnan másik 17 éves fiammal együtt, otthagya házat és minden ingóságait s ma is oda van . . .

Vöm a déli harctéren küzd, itt pedig két kis fia és fiatal neje imádkozik érte . . . A káplánt elbocsátottam a harctérre. Elment rég, én magamra maradtam, melynek az lett a következménye, hogy belebetegedtem. Egy hónapig feküdtem, belekerült kerek sem több, sem kevesebb, mint 100 koronámba.

Volt káplánom egész járandóságát kifizettem, mert hát csak nem bocsáthattam el egy fillér nélkül. A bevontak felszerelésére küldtem 20 koronát.

Ezek után méltó elkeseréssel kérdezem: méltóztassék engem utasítani, hogy miképen állítsam ki azt a nyugtatványt, hogy a kintzók formáknak eleget tegyek? A fentforgó körülmények közt ki és hogyan írja alá káplánom helyett a nyugtatványt?

Becsés válaszát kérve, maradok teljes tisztelettel

N. N. református lelkész.

* * *

Lapunk mult heti számában a felmerült kérdésre megtalálja nem ok nélkül panaszgató lelkésztársunk a választ. De ezzel nem érhetjük be. A legközelebb tartandó egyházmegyei közgyűlések tegyék tanácskozás tárgyává ezt a bomlott kérdést. Kérdezzék meg azoktól, akik ezt a nyűgös alakiságot kifundálták, hogy mitől volt az jó?

Hadba vonulás nélkül is többször megesett már, hogy mikorára azt a kis segélyt nyugtázni kellett volna: a vonatkozó időben szolgált káplán a harmadik vármegegyében nyert alkalmazást. Nagyon jól tudjuk, hogy felszólalásunkra az a rövid válasz, hogy ezt így kívánja a vallás- és közoktatásügyi miniszterium. De mi nem tudunk ebben megnyugodni. Tessék kellő helyen, kellő információ mellett kérni ennek a láttamozási ceremóniának a mellőzését. Azt már rég beszéljük, hogy valami bántó dolog feltenni, hogy a lelkész nem fizetné ki a káplánját, hanem azt a kis alamizsnát zsebre tenné. Reáfizet erre minden káplántartó lelkész. Így méltóztassanak ezt megismerni mindeféle referensek és nem referens urak. Lehetetlen feltenni, hogy kellő felvilágosítás adni akarása esetén egyszerűsíteni ne lehetne a dolgot. Végre is erős következetlenségben sántít a böles rendszer. Ugynais az esperesi kápláni nyugtákon elég csupán az esperesi aláírás is. Kápláni „láttamozás“ (!!) nem köteleztetik. A lelkészek nyugtáját pedig az esperesi hitelesítésen kívül még a segédlelkésznek is láttamozni kell. Itt már nincs meg az a súlya az esperesi hitelesítésnek, mint a saját nyugtájának aláírásánál. Gratulálhatunk az esperesi aláírás részleges auktóritásának! Hogy aztán a segédlelkészi fizetés-kiegészítés felvételére szolgáló nyugtát ismét miért kell a rendes lelkésznek láttamozni: ezt már sejteni se tudjuk. Az ötletes javaslattevő férfiú bizonyosan így akarta a principális és a káplán közt levő viszonyt a kölcsönösség szintjén megtartani. Így kell lenni neki. Serk.

Napról-napra.

(Folytatás.)

XXVIII.

Január 8.

Axente és Prodanu oláh csordái elpusztítják Nagy-Enyedet. Nem írom le a pusztítás részleteit. Elég elolvasni, hogy az ember keze ökölbe szoruljon s hogy Petőfi szerint címezze a mócot. 1849.

Január 10.

Gyöngyösinek megjelenik utolsó műve: Chariclia. 1700.

Prodanu pofont kap. 1849. Így történt a dolog: „Midőn Losenau császári ezredes Bocsárdról Enyedre ment: Prodanu még mindig a városban lebzsel. Ez alkalommal közte és Losenau közt érdekes dolog történt. Losenau egy segédtsízt és egy ordinánc kíséretében a Magyar-utca felé ment, midőn Prodanu jön vele szemben. A martalócvezér egyenesen Losenau ezredesnek tart, kezet nyújt neki és köszön: Jó reggelt bajtárs! Losenau hátrakapja kezét s a legnagyobb megvetéssel fordul el tőle. Majd oda szól a legényének: „Üsd pofon ezt a haramiát. Nem érdemli meg, hogy én piszkoljam be vele a kezemet“. A legény Prodanuhoz lép, s a paranshoz képest úgy nyakon teremti, hogy a haramia megszédül. Losenau erre kivesz egy forintot, odaadja a legénynek s szó nélkül halad tovább“.

Mikor ezt a jelenetet először olvastam... De tart-sunk sort és kezdjük elején a dolgot. 1849 januárjában Pesten az úri-utcai házak egyikéből kijön egy szerez-sán s neveléses göggel haladt a Tigris vendéglő felé, ahol Jellasics volt szállva. A szerez-sánt egy csapat legény-ember követte s pillanatról-pillanatra szaporodott kör-ülötte a sokaság, mely leírhatatlan lelkesedéssel, szü-net nélkül éljenezte Jellasics haramiáját. A szerez-sán meg volt lepve s büszkén lenézte az őt éljenező soka-ságot, s kevélyen járkált, mintha nyársat nyelt volna. Az éljenzés folyvást tartott. A Tigris felé közeledvén, a szerez-sán kollégái kirohantak, megnézni, mi történik bajtársukkal? Amint a hátát meglátták, rögtön érthető lett a sejtelem és a közönség lelkesedése. A szerez-sán hátára ugyanis egy plakát volt tűzve, melyen e szavak állottak: Éljen Kossuth!

Hát mikor azt a Losenau—Prodanu féle jelenetet legelőször elolvastam, én is mondtam Losenau-nak egy éljent s ürittem becsületességének emlékére — meg-érdemelte — egy pohár bort.¹

Kossuth Lajos megszűnik magyar polgár lenni! 1889.

Január 11.

Aulich ezredes Verebély mellett megveri Simunich altábornagyot; Csorich Ipolyságon legyőzi Guyont: Nagy-Enyeden a nemzetőrök megverik Axente oláh hordáit. 1849.

Január 12.

Ocskay László elfogatását s diestelen halálát az „Ocskay Lászlóról“ való ének örökíti meg. Elbeszéli e költemény Ocskay árulását, a bosszúvágyó vitézek össze-esküvését, elfogatását, a hadi törvényszék ítéletét s en-nek végrehajtását az árulóra szórt átkok között. Fejét feltűzik a bástya fokára s a fölötté keringő nagy fekete hollók, mintha résztvennének a közgyűlöletben, azt ká-rogják, hogy: kár volt ilyen nagy vitéznek — lenni ár-u-lónak, de nem kár a hazaárulónak szeméit kivájni.

„Már Ocskay László másoknak nagy példa:

Gonosz árulóknak így léssen halála!

Lelkeket világon szélvésznek kergetik.

Azután pokloknek lángjára vettetik.“

A költemény nyomában az esemény megtörténte után készült. Csajághy Márton várparancsnok 1710 jan. 12-ikén kelt levelében tudatván Beresényivel a törté-nteket, ezt veti utána: „Minémő verseket fundáltak itten Ocskayról, ime alázatosan includáltam Excellenci-ádnak, pro curiositate.“ S így menekült meg a remek költemény az elpusztulástól. 1710.

Január 13.

III. Béla megkoronázása. A koronázást a kalocsai érsek végzi. 1173.

¹ „Üritettel te többet is!“ — Szakasztott ez az én nézetem is, — közbeszólo régi jó barátim, de most csak arról az egyről van szó, mely Losenauért vándorolt jobb hazába. G.

Querlonde Ferdinánd alezredes 1500 honvédjével Nyárasd mellett megveri Neustädter tábornok 2000 osz-trákját. 1849. Egyike volt Querlonde a szabadságharcz legkiválóbb katonáinak. Ügyünkhöz mindvégig hű ma-radt. Világos után ő is elfogatott s Aradon halálra, majd kegyelem utján 18 évi várfogságra ítélték. Fogságából 1856-ban szabadult ki s mint vasúti mérnök kereste kenyerét. Meghalt 1873. Pozsonyban. — Kossuth nagyra-becsülte ezt a rendkívül komoly, képzett katonát. A szabadságharc végén, mikor recsegett-ropogott már min-den, Kossuth bámulatos szervező képességével egy újabb, mintegy 9000 főnyi tartalék hadat szervezett. A sereg, utolsó lobbanása a magyar nép csodás hazaszeretetének, 30—40 éves férfiakból alakult. Nem ifjúi tűz, férfias komoly elszánás vitte e férfiakat a csatamezőre. Vezé-rükké Kossuth Querlonde Ferdinándot tette. — Nem alapnélküli volt előbbi jellemzésem.

Január 14.

II. László király halála. 1163.

III. Endre halála. Ernyebánfia István országbíró e megható szavakkal siratta urát: „Letört Szent István első magyar király vérenek, fiú-ivadékanak, törzsének utolsó arany ágacska, s a főpapok, főurak, a nemesség és Magyarország minden rendű és rangú lakosa érde, hogy elveszté született urát s mint Ráchel gyermekeit, úgy keseregte halálát“

Betegségtől menten, nagyon hirtelen halt meg. Külföldön azt beszélték, hogy méreg oltá ki a király életét. Állítólag Domokos tárnokmester és Demeter pozsonyi ispán valami olasz udvarnokot fogadtak volna fel, aki mérgezett késsel darabolta szét a király ételét s úgy mérgezte meg őt.

Nem tudom tovább. Annyit tudok csak, hogy cá-folatot erre a megjegyzésre nem találtam. Meg azt, hogy utána olasz ült a magyar trónra. Meg azt, hogy a ma-gyar ilyenformán gondolkozott:

„Vártuk, a magyaroknak most jön fel a napja:
Hát csak olasz ez is, mint épen az apja.“

Szerkesztő úr a sok tekintetben vakságban szenvedő garbólcinak küldhetne történet-tudásának gazdag kincs-tárából egy parányi sugárt! 1301.

Munkács, a bujdosók utolsó erőssége megadja ma-gát a németeknek. 1686

Gyulai Pál született 1826-ban.

Megint beleestem a régi apáthiába. „Nem dolgo-zom, csak ha valami hajt. Egyébkor méla, lusta bú té-met.“ Ma csak úgy kötelességből írok. Nem is írok, job lesz idézni. Tehát Jókai így szól Gyulairól:

„Gyulai azt hiszi, miképen kritikusknak lenni oko-sabb dolog, mint poétának; én meg azt állítom, hogy kár annak kritikussá lenni, aki jó költő lehet. Isten el-len való vétek jó borból ecetet csinálni!

Mi az a kritika? A költészetnek az inasa, aki annak pelyhes dolmányát kikéféli és kiporolja, a pecséteket a köpenyegéből kitisztogatja, genialiter szétszört papirosait kosárba hányja s az általa lött vadakat feltranchirozza.

Mi az a kritika? A múzsák szobaleánya, aki szennyes ruháikat kimossa, lyukas hari-nyáikat kistoppolja s emellett a kisasszonyait, hátuk mögött, mindig rágalmazza.

Mi az a kritika? Pincér a publikum háta mögött, ki az étlapról magyarázza, melyik étékfogás miből van összeállítva, melyik jó, melyik nem jó? s a szakácsnak referál róla, hogy mit mondtak a vendégek a főztére?

Mi az a kritika? Kéményseprője a Helikonnak, ki az istenek oltárainak csak a füstjével foglalkozik. Olympusi finác, aki minden átmenőt csak azért vizitál meg, hogy nem kaphat-e nála valami jó magyar dohányt?!

No hát: nem hiba-e Gyulaitól, hogy mikor ő olyan jó poeta lehetne, átesap kritikusként? Az istenek ambroziával kínálják, s ő ahelyett vad poeták nyers süteményeivel terheli meg szellemi gyomrát? . . . Irhatna költeményeket, hasonlókat az „Erdély“, „Hazám“, „A bújos“ címűekhez . . . és a helyett . . . De tartunk sort . . . „Egy pesti megyegyűlésen marasztalták Széchenyit, mikor már menőfélben volt, hogy Nyári Pál akar neki felelni. „Kossuthot meghallgatom, felelte Széchenyi, fagyalt után nem eszem pacalt!“ Gyulai megette, midőn fűzfapoéták ilyen költeményei fölött mérgeződött:

„Besüt a nap az ablakon. Élednek a legyek.

A legfőbb vágya szívemnek, hogy a tied legyenek.“

Hanem egyszer Gyulai is magkapta a kritikát. Így történt:

„Deák Ferenc igen szeretett az állatkertbe járni. (Nem: „álatt kerbe“, amint a Sipulusz általános műveltségnek örvendő asszonyai írják.) A hatvanas évek végén volt ott neki egy kedves medvéje: a Kristóf. Mindenféle csemegével szokta etetni ezt a mackót. Ennél fogva a Kristóf ketrece mellett minden délután nagy társaság gyűlt össze: Deák tisztelői. Köztük volt egyszer Gyulai Pál is. A tréfás urak egyre évődtek a jeles akadémiussal, kicsiny termete miatt. „Ej, látni nálam kisebb termetű embert is!“ Szóla Deák: „De nem ingyen.“

. . . Járát elpusztítják az oláhok 1849-ben.

IRODALOM.

Arany uralomra jutása az irodalomban.

(Hetteszheimer Ernő tanulmánya. Megjelent Debrecen sz. kir. város könyvnyomdájánál 1914—962.)

Az élet hullámai elszakítanak környezetünkől, bármennyire is ragaszkodunk hozzá — olvassuk mindjárt az első sorokban. Ime, mi megíratott, meg is történt:

Hetteszheimer Ernőt is elszakította környezetétől az élet legnagyobb hulláma, a háború. Búcsúzott hivatásának mindennapiságától, az iskolától, legjobb barátaitól, aranyos kötetű könyveitől és elment tüzzel szolgálni hazáját.

Jósolt-e, ki júniusban megjelent tanulmányát a fentidézett sorokkal kezdte meg és augusztusban már gránátolta az ellenséget? Tán mégse! merészség vagy naivság volna ezt állítanom. Tán mégse jóseás, csak egyszerű véletlenség, de minden esetre olyan frappans véletlenség, mi szemet szúr és mit lehetetlen el nem mondani.

Dolgozatáról alig esett még szó Debrecenben (valószínűleg másutt sem). A mozgalmas idők ezermásra terelték figyelmünket. Szerzőnket azonban — a Dóczi felsőbb leányiskola és leánygimnázium tanárát — kitüntetés érte a harctéren, vitéz magatartásáért, s ez méltán eszünkbe hozta a már hónapok óta, ha nem is ép a lomok között, de közel oda, az íróasztalok fenekén szundikáló elárvult hatvan oldalas kékfedelű füzetét.

Mikor jutott Arany uralomra? — erre a kérdésre ad precíz választ értekezésében.

Hát nem Toldival? Hisz Petőfi egész koszorúval övezte már a Toldi írójának homlokát!

Igen. Petőfi s a negyvenes évek szellemóriásai már nagyban ünnepezték, de csak az ötvenes években fordul oda a kocka, hogy Erdélyi így ír: tehetség eredetisége, tanultság mélysége nem párosult még soha úgy magyar költőben, mint Aranyban. Kemény, a mélyreható lélek-bűvár, meg ezt konstata: nem sajátította el még úgy soha senki irodalmunkban a művészi formák kezelését, mint a Toldi írója. Greguss így lelkesedik: nem is tudja a magyar nemzet, milyen nagy kincse van a szegény vidéki professzorban. Remekíró lát már benne Salamon és ajánlja ifjúsági olvasmányának. De mindenkiben dereng a sejtélem, hogy Arany rövid időn belül ép oly bálvány lesz nemzetének, mint egykoron Vörösmarty meg a még alig elköltözött Petőfi.

Osztatlan a hódolat. Nézzünk végig — Hetteszheimer tanulmánya alapján — újabb irodalmunk sokat bekanyarodott eszmemenetén! Mindjárt megtaláljuk Arany uralomra jutásának nyitját.

Az újabb magyar irodalom Kazinczy Ferenc általános emberi eszméért rajongó lelkéből buggyant elő, — mint valami mély kiapadhatatlan torokból. Ez a litteratúra édesen csergedező, kristályvizű, de jéghideg hegyi patak, melynek csak felszínét tudta a bércek komor sziklaiban megtört szél imitt-amott megfodrozni. Almatag, révedező emberek ábrándoznak a patak mellett kígyózó keskeny ösvényen. Megvetvén a földi élet minden cukros csemegéjét egy jobb, szebb és szerintük harmónikusabb világba vágyódnak. Ezer meg egy kitünőségük van, csak ép egy a bajuk, hogy alig élnek. Előkelő, légies tünények, finom modorú arisztokraták, de hidegek, mint a bronzszobor s alig veszik észre az arra tévedő szegény legényt, vagy ablakos tótot.

Nagy, melegvizű folyó szakadt a huszas években a fagyos patakba: a nemzeti eszmény folyója. Magával hozta Vörösmartyt, Vörösmarty meg a régi dicsőséget. Eltűntek a csiszolt, ábrándos emberek. Hatalmas termetű, kacagányos ösök jöttek helyükbe. A lágyan döngicsélő és hangfogókkal felszerelt hegedüket elnyelték Vörösmarty hatalmas akkordjai.

Folyóink közben az Alföldre ért, egyre hatalmasodva. Vadregényes bércekből aranykalászos rónára —

gulyák, ménesek, csikósok közé. A vendégoldalon hetykén ül a kisbéres, a kis kertben meg szorgosan gyomlál a pirospozsgás parasztleány. Hej, de mikor meglátja a legényt, nem gyomlál többé, virágot tép paréj helyett a földből. Odaadja a legénynek, aki babája; az meg oda-tüzi kalapjához, mondana is valami szépet a szép virágerért, de szó nem jön ajakára. Bambán visszatelepszik a szekerre s mit el kellett vón mondani, elfütyöli az úton, de nem akárhogyan, hanem úgy, hogy a pacsirták is tanulhattak volna belőle.

Az Alföld gulyásaival meg csikósaival beköszöntött az élet, a mindennapos élet. Nótáznak apró-eseprő dolgokról is, nemesak honfoglalásról meg vérpusztításról. No, meg szólhat az ember magáról is, hisz az életben sem nyelvük el mindennapos bajainkat. A politikában a negyvennyolcas idők hozták meg az egyén szabadságát, a poézisban már elebb kivívta legnagyobb költőnk Petőfi Sándor.

Az új jövevények (népiességet, egyéniséget értem alattuk) kezdtek garázdálkodni. Hja, olyanok voltak, mint a kiéhezett ember! Most, hogy ételhez jutottak végre, együltében megennék, mit nem ettek meg egy hétig. Petőfi utánczó felfaltak mindent, szőröstől-bőröstől, kutyástól-maeskástól! Ideáljuk genialitásától lerészegedve, az ásványvizet is pezsgőnek itták. Mihelyt hetkeségeket, nyájaskodást, néhány jó erős kiszólást, gorombaságot kevert valaki poémájába, már a Parnasszuson vélte magát lenni. Pedig henecegni még nem művészet! Megengedem, hogy lehet művésziesen henecegni. De akkor nem az a fő, hogy henecegett az ipse, hanem, hogy művész lett legyen.

Nem minden ötletünk passzol belé a művészet szent berkébe, ha a művészet ezerszer is realitásra törekszik. A művész valót ad, de nem akármilyen valót. Hát van többféle való is? Hisz a való csak egy. Igen az erkölestanban csak egy, de a művésznak kettő. Van: mi véletlenből történt, afféle száz közül való egy, de a művésznak nem ez az egy kell, hanem a kilencvenkilenc. Valaki úgy bukott le egyszer — anno dacumal — a négyemeletes palota eternitjétől, hogy kutyabaja sem esett. Egy arra rohanó mentő ponyvájával felfogta életét. Másnap már többen kételkedtek a szerencsés eset valószínűségében, harmadnap egy úr kedélyes tarokkozás közben egyenesen megvonta tőle a hitelt, pedig szemtanútól hallotta, hátha még novellában olvasta volna . . .

Nem véletlenség kell, hanem a valóságok meg valótlanságok, igazságok meg hamisságok olyan búbajos harmóniája, mely az örök igazság felemelő hatásával bír. Azt nem bánjuk, ha égbe nyúlnak a toronyok, a csücsök elvesznek a felhők ködében, de a fundamentum az életnek művészileg értékes köveiből legyen egyberakva.

Honnan fejtük e művészileg értékes köveket? Az életből. Művészi szemmel való éles megfigyeléssel.

Arany behatolt az emberi lélek mélyére s ott több fontos réteget vett észre. Először: az ember nemesak születési bizonyítványa szerint tagja valamely nemzetnek, de gondolkozásában, idegrendszerében, temperamentumában is. Magánhordja a maga egyszerű, vagy impozáns környezetének bélyegét (nem haladhatnak egy csapáson az arisztokrata meg a nép naiv fia). Mégis meg van a maga sajátos egyénisége (minden ember unikum a maga nemében). S mindezen specialitások dacára is van benne valami, mi minden emberben közös.

Az elődök egyikre vagy másokra esküdtek csak

Kazinczy csak az embert látta meg az emberben, a romantikusok a nemzeti eszmét domborították ki főleg, majd népies típusok rajzolása jön előtérbe, Petőfi az egyéniség varázsát és hatalmát juttatja diadalra.

Hát milyenek Arany emberei? Magyarok, par excellence magyarok, fejedelmek vagy egyszerű emberek, meg van mindégyneknek a maga sajátos íze, formája, véralkata s mégis mindannyi sárból, de Isten képmására teremtett homo sapiens. A genie egyesíti az elődök divergens útait, — így tanítja az egyetemen a lánglelkű Beöthy Zsolt.

Arany emberei élnek, mint a Shakespeare emberei. Csakhogy nem egészen úgy, mint a hétköznapi életben. Az élet mássi lesz Arany művészi kezében: a hétköznapi porából a művészet fenkölségébe emelkedik.

Sokat tüszkölt-prüszkölt, kanyargott erre-arra irodalmunk nehéz hegyi pályán törekvő vonata, míg elért ama hatalmas kövekből épült, impozánsan kivilágított központi pályaudvarra, melynek eszményi valóság a neve s ahol Arany János a mindenható államásparancsnok. Az elmélet vele tartott s az ötvenes években azért az idealizált realitásért követelődött, melyet Arany költészete domborított ki oly plasztikusan.

Talán a szokottnál hosszasan is foglalkoztam a haretéren küzdő barátom dolgozatával. Több okból tettem. A tárgy érdekessége az első. Középkolai tanárt Arany érdekl legfőképen költészetünk szindús birodalmában. Nincs magyar költő, ki annyira összeforrott volna az iskolával. Meg még egy. Aranyban találjuk meg nemzeti karakterünk kidomborítását legplasztikusabban, azt a nemzeti karaktert, melynek megerősödése, — mint Csokonai-körünk idej egyetlen diszülésének mélyen-járó elnöki megnyitójában hallottuk, — a mostani világháború első s talán legnagyobb erkölcsi eredménye.

Végül a dolgozat maga is megérdemelte a méltányolást. Nem akartam frázisokkal dicsérni, hisz ma a tettek napja van. Lássuk hát magát a dolgozatot! Miről szól? Mi van benne? Mert csak így győződhetünk meg, hogy Hetteszheimerné Ernő nagy anyagot gyűjtött egybe nagy szorgalommal. Gondosan tanulmányozta az idevágó elméleti műveket (a róluk szóló bibliográfiai adatok össze vannak állítva a dolgozat végén), de jól ismeri Kölcseyt, Czuczort, Garayt, Petőfit, meg Aranyt.

Adja Isten, hogy sikerrel folytathassa a megkezdett utat!

Dr. Medveczky Károly.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1076—1915. szám.

Nagytisztelétű Esperes úr!

A kongrua ügyeket ezideig elnöktársam Öméltósága intézte fáradhatatlan buzgalommal. E mai naptól kezdve reám ruházta. Méltóztassék tehát ezen körülményt tudomásul venni és a lelkész urakat, valamint az egyházközsegeket is ilyen irányban értesíteni és utasítani, hogy ennek utána a kongrua ügyeket Nagytisztelated útján hozzám terjesszék fel.

Pontos betartását kérve ezen rendelkezésemnek, atyafiságos szeretettel vagyok
Debrecen, 1915 február hó 26-án.

Dr. Baltazár Dezső, püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A Debrecen városi nyomda kitüntetése.** Debrecen város nyomdája a reformáció alapítása. Az egyetlen ilyen nyomda, amely napjainkig fentmaradt s egyúttal a legrégebb üzemben lévő nyomda is, melynek történetét nem kisebb ember írta meg, mint dr. Csűrös Ferenc, a kollégium volt tanára, most Debrecen város kultúratanácsosa. Országos ünnep volt ennek az elsőrangú, nagy múltú, kitűnően berendezett kulturintézménynek 300-ados jubileuma. Itt voltak az ország számottevő első szakemberei, városok, nyomdák küldöttei, a miniszter képviselői, Debrecen város s a környékbeli megyék előkelő férfiai, iskolák tanárai, midőn évekket ezelőtt ezt az igazán első nagy magyar nyomdát, annak vezetőit ünnepeltük. Mi kálvinisták meg épen a legnagyobb melegséggel néztünk s nézünk erre a vállalatra. A miénk ez, hozzánk forrott ez. Ide kellene nekünk minden kiadványunkat hozni; az új zsoltárt, a magyar bibliát s ezt a nyomdát tenni valósággal központi kálvinista nyomdává. De most nem erről van szó, hanem arról, hogy Debrecen város híres nyomdája a múlt évi lipesei nemzetközi nagy nyomdászati kiállításon ezüst érmet kapott. Az igazgatóság ezt a következő levélben hozta a nyomda jeles vezetőjének, Keresztessy Istvának a tudtára: „Tisztelt Uram! A lipesei 1914-iki nemzetközi nyomda és grafikai ipari kiállítás igazgatósága részéről örömmel és készséggel hozzuk becses tudomására, hogy az önök jeles nyomdája kiállításunkon a nagy ezüst érmet kapta. Gratulálunk a megérdemelt kitüntetéshez és jelezzük, hogy a kitüntetésről szóló hivatalos okmány elküldése később történik meg. Teljes tisztelettel A juri bizottság: A. Mayer, Kuster. Lipcse, 1915 február 2.” Erről a szép kitüntetésről, melyhez a magunk részéről is gratulálunk, a *Nyomdaipar* című szaklap is megemlékezik. A megemlékezést, mely a debreceni kitüntetés és az ezüst érmet jelentőségét magyarázza, szó szerint ideiktatjuk:

Három kitüntetés. A lipesei grafikai és könyvipari kiállítás kitüntetettjeit most olvassuk a német szaklapokban. Ezek között szerepel három magyar nyomdavállalatnak kitüntetése is. A debreceni városi nyomda, a szekszárdi Molnár-féle r.-t. és a gyomai Kner-nyomda, az ezüst-érmet nyerték el. Említésre méltónak tartjuk, hogy a bronz-éremmel és még utána következő elismerő-oklevéllel kitüntetettek között előkelő gyárosok, műintézetek és udvari vállalatok szerepelnek és így a három magyar nyomdavállalat a külföldön elég szép eredményt ért el.

Így szól a magyar szakközlöny és így értékeli a Debreceni Városi Nyomda lipesei diadalát, amelyre büszke lehet a nemes város, a tanács, de még mi is kálvinista magyarok.

— **A király köszönete Debrecennek.** A polgármester, amikor a hősök temetőjébe az első halottakat temették, táviratban kérte a miniszterelnököt, hogy a temető létesítését hozza tudomására ő felségének. Gróf Tisza István miniszterelnök ma a következő táviratban közölte Debrecen közönségével a király köszönetét: Debrecen sz. kir. város közönségének Debrecen. Ő császári és apostoli királyi Felsége a kabinet irodának átíratva szerint legkegyelmesebb meglelégedéssel méltóztatott tudomásul venni, hogy Debrecen sz. kir. város közönsége a háború folytán hősi halált halt katonák temetkezési helyéül a hősök temetőjét létesítette és rendeltetésének átadta. A város közönségének ezen hazafias tényéért, valamint az ezen alkalomból előterjesztett hódolataért pedig meleg köszönetét kifejezni méltóztatott. Erről Debrecen sz. kir. város közönségét a város polgármesterének távirati előterjesztésére tudomásvétel végett értesítem. Budapest, febr. hó 23-án. *Tisza s. k.*

— **Katona lelkészek Tiszántúlról.** A tiszántúli egyházkerület lelkészei és segédlelkészei sorából katonai szolgálatot teljesítenek a következők: Vass Antal temesvári segédlelkész, Nagy Sándor hajduhadházi s. lelkész, Kun Zoltán aradi segédlelkész, Böszörményi Jenő szentesi lelkész, Gy. Kovács József ombodi lelkész, Batta Miklós szamoszegi lelkész, Bereczki László makói lelkész, Joó Miklós beregrákosi lelkész, Vass Jenő vadászi lelkész, Dávid Pál tornyospálcai lelkész, Kónya Gábor mezőtúri lelkész, M. Szabó Miklós királydaróci lelkész, Cs. Tóth Lajos körösladányi segédlelkész, Marjay Géza békésszentandrászi lelkész, Laczak Dezső éradonyi lelkész Balogh Miklós nagyvarsányi lelkész. Német István szentilonai lelk.

— **Halálozás.** Összetört szívünk legmélyebb fájdalommal tudatjuk a szerető férj s gondos családapa, jó testvér és rokon *Leel-Össy István* kismarjai nyug. ref. lelképásztornak élete 56-ik, boldog házasságának 23-ik évében, folyó hó 2-án este 11 órakor, hosszas gyengélkedés után bár, de váratlanul történt elhunytát. Drága halottunk hült tetemeit folyó hó 5-én délután 2 órakor, a Bethlen-utca 42. számú gyászháztól, a nagytemplomban tartandó istenisztelet után, a Kossuth-utcai református temetőben fogjuk örök nyugalomra helyezni. Mely vegtisztségre jó barátainkat és ismerőseinket meghívjuk. Debrecen, 1915 március hó 3-án. Neje: özv. Leel-Össy Istvánné sz. Nagy Mária. Gyermekai: István, Árpád és Dániel. Testvérei: Leel-Össy Albert nejevel és gyermekeivel. Leel-Össy Sándor nejevel és gyermekeivel. Leel-Össy Zsuzsanna férjével Posztó Istvánnal és gyermekeivel. Sógorai, illetve sógornője: Nagy Béla nejevel és gyermekeivel. Krizsár Miklósné gyermekeivel. Dr. Márk Ferenc nejevel és gyermekeivel.

— **Érettségi értekezleti elnökök.** A katonai szolgálatra behívott VII. osztálybeli gimnáziumi tanulók érettségi bizonyítványa tárgyában tartandó értekezletek ideje és elnökei: Máramaroszigeti főgimnáziumban március hó 27-én Dr. Lencz Géza. Szatmári főgimnáziumban március hó 27-én Kiss Ferenc. Hajdunánási főgimnáziumban március hó 27-én Dr. Baltazár Dezső. Hajduböszörményi főgimnáziumban március hó 26-án Dr. Baltazár Dezső. Debreceni főgimnáziumban ápril hó 1-én Dóczy Imre. Karcagi főgimnáziumban március hó 24-én Dóczy Imre. Kisújszállási főgimnáziumban március hó 27-én Dóczy Imre. Mezőtúri főgimnáziumban március hó 29-én Csánky Benjámín. Békési főgimnáziumban

március hó 27-én Dr. Kun Béla. Hódmezővásárhelyi főgimnáziumban március hó 31-én Futó Zoltán. Debrecen, 1915 március hó 5-én. A püspöki hivatal.

— **Felhívás** a hazafias közönséghez hadi emlékek gyűjtése érdekében. Debrecen sz. kir. város múzeuma gyűjti úgy a háború dicsőségének, mint a háború-okozta nyomorúságnak emlékeit. Egyfelől, hogy megőrizze a hősök emlékezetét; másfelől, hogy késő utódainkban ily módon is ápolja a magyarság nagyrahivatottságába vetett hitet. Különösen az olyan tárgyakat, írott és nyomtatott emlékeket akarjuk összegyűjteni, melyek Debrecen városának és a szomszédos vidéknek a világháborúban való szerepléséről tanúskodnak s melyek kiváltképpen az ezen vidékről sorozott katonák hősi vitézségének hirmondói. Ilyen emlékek: 1. A hősi halált halt, vagy életben maradt kitüntetett vitézek fényképei, életrajzi adatai. 2. Házi ezredeinknek hadi életére vonatkozó leírások, naplók, rajzok, fényképek. 3. Kitüntetési jelvények: érdemjelek, dicsérő oklevelek. 4. A haretérről küldött közérdekű tartalommal bíró levelek, képes levelező-lapok. 5. Bárhol megjelenő hírlapok, amelyek a debreceni ezredekről híreket, tudósításokat közöltek. 6. Gyászjelentések. 7. Katonáinkra vonatkozó adomák; háborús népdalok. 8. A háborúval összefüggő mindenféle hivatalos hirdetésmények, felhívások, kiáltványok, akármimódon sokszorosítvák. 9. A debreceni és vidéki nyomdákban készült és a háborúra vonatkozó mindennemű nyomtatvány. Pl. alkalmi imák, prédikációk; jótékonycélú előadások programjai, hirdetések stb. 10. Érnekek, jelvények, képek, rajzok, térképek. 11. Egyéb hadi emléktárgyak. 12. A háború-okozta inséges állapotot jellemző tárgyak, termékek. Bizodalmas szeretettel kérünk mindenkit, akinek birtokában a felsorolt tárgyak egyike, vagy másika meg van, ne sajnálja azt múzeumunknak ajándékozni; esetleg eladni. Az ajándékozók nevét halás köszönettel megörökítjük s hírlapilag is közöljük. Címünk: „Városi Múzeum, Debrecen, Hatvan-utca 23. sz.” Telefon számunk pedig 5—57. Kelt Debrecenben, 1915 február havában. Hazafias üdvözlettel: *dr. Csűrös Ferenc*, közművelődésügyi tanácsnok, a múz. bizotts. elnöke. *Lőfkovits Arthur*, a Ferencz József-rend lovagja, múzeumigazgató.

— **Mezőtúr anyakönyvi statisztikája** az 1914-ik évben születésekről, házasságkötésről és halottakról. Született fiú 528, leány 466, összesen 994; házasság kötött 1914. évben 192; 1914-ben elhaltak: férfi 357, nő 303, összesen 660. Szaporodás 334.

— **A vallásos iratok.** A hadbavonult református katonák lelki gondozására szánt vallásos iratok egységes kezelésére és rendszeres kiosztására a február 15-én tartott egyházkerületi elnökségi értekezlet a református egyetemes konvent elnökségét kérvén fel: az egyetemes konvent központi irodája közhírré teszi, hogy a vallásos iratok szétküldését megkezdette. A konvent az egyházkerületek által rendelkezésére bocsátott készlet erejéig katonai hatóságok, parancsnokságok, katonai és hadi kórházak, lelkészek, sőt egyesek kérésére is teljesen ingyen és díjtalanul küldi meg a kért vallásos iratokat Ausztriába, Bosznia-Hercegovinába és egyéb külföldre is, valamint Magyarországon bárhová a tisztánbinnen református egyházkerület kivételével, mely maga gondoskodik saját területén vallásos iratok kiosztásáról. Egyelőre a következő vallásos iratok állanak a konvent rendelkezésére: Máté, Márk, Lukács és János evangéliuma,

Harmateseppek, Isteni napiparancsok és Koszorú füzetek (különböző apró elbeszélések). A kérelmeket legcélszerűbb tábori levelezőlapon a református egyetemes konventnek, Budapest, VII., Abonyi-u. 21. sz. alá címezni.

— **Újabb helyreigazítás.** Nagytiszteletű Szerkesztő úr! A Debreceni Prot. Lap legutóbbi száma konventi jelentéssel is foglalkozik. Katonai ügyben sürgősen haza kellett jönnöm, így tehát azonnal reflektálhatok is reá. *Dr. Baksa Lajos* konventi előadó úr világosan bebizonyította, hogy a jelentést nemcsak a többi kerületi lapnak, hanem a Debreceni Prot. Lapnak is megküldötte; és pedig olyan gyorsan, hogy a január 3-án feladott jelentést pl. a legkorábban (január 8-án) megjelent kolozsvári *Református Szemle* is közölte s a többi lapok is január 8—10-iki számukban. Mindenesetre nagyon örülök, hogy az expedialást éppen az esetleges kellemetlenségekre s főleg Debrecenre való tekintettel, nem vállaltam magamra. Pedig először ez volt a terv. Hogy pedig heti *tudósításaimat* (de nem hivatalos jelentéseimet!) miért küldöm a „*Prot. Egyházi és Iskolai Lap*“-nak, azt nagyon helyesen méltóztatott eltalálni. Azért, mert annak vagyok a *szerkesztőségi tagja*. De éppen azért, mert ezek *csak levelek és tudósítások* voltak, nem pedig jelentések, semmiféle gúnc nem érhet a beküldésükért. Én ezeket a *tárcaszerű leveleket* nem a konventnek szántam *hivatalos* jelentések gyanánt. Ez a jelentés a következő héten fog újra megjelenni s a Debreceni Protestáns Lapnak is a többi lapok számára készült másolatokkal együtt megküldetni. A Prot. Egyházi és Iskolai Lap egyébként a múltkor sem élvezett semmi előnyt a többi lapokkal szemben. Mert első jelentésemet velük *egyidőben* közölte és nem korábban. Egyébként pedig, ha csak halvány reményem is lehetett volna arra, hogy a debreceni lapok szerkesztői, eddigi politikájuktól eltérve, tőlem is közölnek valamit, vagy bármely téren végzett munkáimat csak néhány szóval is kegyesen felemlíteni méltóztatnak, bizonyára találtam volna témát és módot arra, hogy a tagadhatatlanul elég nagy egyházi nyilvánosság számára dolgozó szerkesztőségeiket is felkeressem. Ismervé azonban Budapest bojkottálására irányuló törekvésüket, kénytelen vagyok őket ezután is csak a konvent szárnyainak árnyékában, tehát mint „konventi kiküldött“ felkeresni. Ha aztán legközelebbi jelentésem közlése mégis elmarad, a visszautasítás szégyene engem nem érhet. Budapest, 1915 február 22. Teljes tisztelettel *Sebestyén Jenő*, konventi kiküldött.

A fenti *újabb helyreigazítást* készségesen adjuk, noha sem azt nem fejt meg, hogy mi és a patakiak miért kaptuk későbbben a sokat emlegetett jelentést, sem arra az általunk felvetett kérdésre nem válaszol, hogy rendben lévő dolog-e a hivatalos küldetésre vonatkozó tapasztalatokat a kiküldő hatóság tudta nélkül előzetesen közre adni és hírlapi úton értékesíteni? Az első nehézség eloszlott. A hadi színtérbe eső helyek postai közlekedése nem rendes s az egyenlő elbánás elvén nem esett csorba. A másik kérdést meg nem kívánjuk feszegetni, annyival inkább, mert a dr. Sebestyén Jenő hivatalos konventi megbízatása, melynek különben derekasan megfelelt, katonai lelkesszé való kinevezetésével véget ért. Az egész vitát bezárhatnánk tehát, ha újabb helyreigazításában nem volna valami olyan tétel, melyet szó nélkül még sem hagyhatunk: ez

a *Budapest bojkottálására* vonatkozó passzus. Jöjjünk tisztába ezzel a bojkottal és szegezzük le, hogy itt csak szóképről van szó és Budapest alatt nem Budapestet, nem is a budapesti református egyházat, hanem csak egy kis pártot és kört kell érteni és még azt sem egészen. Mi nem bojkottáltuk Budapestet, csak nem voltunk koalícióssok és nem lehetünk Kalvin-szövetségesek. Még nagyobb kifogásunk van az Angliából importált holdutcai vallásosság, az élőkereztyénség jelszava alatt hozzánk beférkőző, a magyarságot igazi jellegéből kivetkőztető s politikailag is veszedelmessé lett irányzat ellen. Végül pedig mi a szabadságot és a tanúltságot, a fejlődést, a haladást, több budapestiekkel együtt a mi vallásunktól elválaszthatatlannak tartjuk és nem a szabadkőművesekben s nem a szocialistákban látjuk a mi egyházunk s a magyarság fő ellenségeit. Nem is tudunk hirtelen többet, amikben mi debreceniek eltérő véleményben volnánk dr. Sebestyén Jenő úrékkal, ellenben felsorolhatunk több tárgyat, amelyre nézve teljesen egyetértünk. Ilyen a református katonai püspökség kérdése, a magyar biblia-társaság megalapítása, a harangoknak a felajánlása és sok más. A budapesti egyházzól és annak vezetőiről, különösen dr. Szabó Aladarról meg a legnagyobb elismeréssel szoktunk szólni és megbecsüljük a testvér budapesti teológiai akadémiát s annak tanárait is. A volt konventi kiküldött s most már budapesti katonai lelkész személye ellen nincs semmi kifogásunk, fellépését a mezőtúri választást illetőleg reakciónak tartottuk és készségét, amellyel a kálvinismus arisztokratikus jellegét vitatta, semmiképen sem helyeseltük, de tehetségét s munkaképességét nagyra értékeltük és értékeljük most is, midőn hozzánk intézett sorainak készséges közreadásával bizonyosságot is kívántunk adni arról, hogy ha lesz nekünk való témája s módot is talál hozzá: mi soha sem zárjuk el lapunkat előle és senki elől, aki az igazságát tisztességes módon akár rajtunk is keresi. *Szerk.*

— **A debreceni Katona-Otthon.** A Debreceni Független Ujságból vesszük át a szerkesztő dr. Hegedűs Loránt által írott közleményt: Egy hete sincs egészen, hogy *Baltazar* Dezső dr. püspök átadta rendeltetésének a debreceni Katona-Otthont s máris megállapítható, hogy ez az intézmény megfelelt a hozzá fűzött várakozásoknak s katonáink erkölcsi nevelésének számottevő tényezőjévé fogja kinőni magát. Egész nap eleven élet ural kodik a Katona-Otthonban, különösen délután és az esti órákban, amikor az Arany-Bika mozgó tágas helyisége egészen benépesül a nemes szórakozásra vágyó katonákkal. A földszinten van az olvasó helyiség, ahol magyar és német ujságok, folyóiratok meg könyvek állnak a katonák rendelkezésére. Mások a játékasztalok körül helyezkednek el és sakkal, ostábla-, malom-játékkal töltik el szabad idejüket. Különösen bevált a levelező-trakus; a hosszú asztalok mellett sűrű sorokban ülnek a levélíró katonák s itt írják meg azoknak a bajtársaiknak a lapjaikat is, akik sebesülésük miatt maguk nem tudják végezni a levelezésüket. Az emeleten van a teázó-helyiség, amelynek vezetését dr. *Ferenczy Gyuláné* úrasszony volt szíves magára vállalni. Négy fillérért kapják itt a katonák az aranysárga meleg italt. Az Otthon vezetősége azért szabta meg ilyen alacsonyan a tea árát, hogy minden katona hozzájuthasson az üdítő italhoz, viszont azért nem adja a teát ingyen, mert a katonák önértetének fentartásával is számolni akart. A teázó-helyiség látogatásából — bár az Otthon nem mindegyik látogatója ke-

resi föl a teázót — legjobban lehet következtetni a Katona-Otthon forgalmára: szerdán este hét óráig kerek 300 csésze tea fogyott el. Ez a szám mutatja leginkább, milyen kedvelt helyisége lett a debreceni katonáknak új otthonuk, amelynek csinosításán, népszerűsítésén és intimmé tételén fáradhatatlanul dolgozik a Katona-Otthon igazgatója. Hogy ez a legújabb debreceni intézmény minél hatásosabban szolgálhassa azokat a szép célokat, melyeket tervezői kitűztek, kerjük a közönséget, részesítse illő támogatásban a Katona-Otthont.

— **A dr. Jászi Viktor temetése.** A debreceni kollégium és egyetem volt nagyhírű tanára súlyos beteg volt a múlt év folyamán. Betegségéből felépült, de egészsége nem állott helyre. Pihenőre lett volna még szüksége, de a pihenésre az új egyetem megnyitási mozgalmaiban nem volt idő és alkalom. Kötelességérzete is meggátolta abban, hogy magának szabadságot vegyen. Az edzett férfi lassan sorvadozott. Folytatta előadásait és tanulmányait. Így érte a vég, a halál s csoda szép halál. Még előző nap előadást tartott. Este vacsorára volt híva. Kilenc órákor lefeküdt. Szokása szerint ablakait kitárta. Mindig nyitott ablak mellett aludt. Éjszaka hó esett. Midőn takarítónője reggel ruháit takarítani hozzá bement, paplanát, magát hóval beborítva találta. Mások is találta így s nem nyugtalankodott. Miután azonban nem kelt fel, orvost hívatott. Az orvos konstataulta a halált. Jászi Viktor még azon éjen kiszenvedett. Fájdalom nélkül halt meg. Halála nagy megdöbbenést keltett s általános részvétet okozott. Koporsója felett dr. *Ferenczy Gyula* imádkozott. Holttestét a vasútra szállították s az állomáson *Kiss Ferenc* egyetemi rektor búcsúzott el tőle. Tanártársai Budapestre kísérték, ahová a család elszállította. Budapesten a *Farkasréti* temetőben helyezték végső nyugalomra. Temetésén Budapest előkelő körei jelentek meg. A haladók, a magyar intellektuelek, a tanult gondolkozó fők színe-java. *Sirjánál Haypál Benő* imádkozott s a debreceni honvéd teológus önkéntesek énekeltek, lelkészi szolgálat előtt szép debreceni kántus darabokat, az imádság és beszéd után a XC-ik zsoltárt. Óh, hogy csattogott, zengett az ének és züggött a ködös, télies levegőben a zsoltár. Dr. *Kun Béla* szívettépő búcsút vett tőle. Dr. *Pikler Ernő*, a Társadalomtudományi Társaság részéről parentálta el. Így tettük Jászit végső nyugalomra. Most már igazán meg is pihent, a magyar föld ölében, melynek jövőjén olyan nagy szeretettel csüggött s melynek hű fia volt. Legyen álma csendes s váljék valóra, a debreceni egyetem virágzásáról, a magyarság diadaláról és fényes jövődjéről.

— **A mi fiaink.** A mi fiaink levelet is írtak, személyesen is találkoztunk velök. A találkozás a dr. Jászi Viktor sirjánál történt, hol ők énekeltek; a levél az előző hétről számol be s így szól: Nagytiszteletű szerkesztő úr, kedves tanár úr! Eseményekben és tapasztalatokban gazdag hét lefolyását akarom kedves személyével tudatni. Igaz ugyan, hogy a hét első napját a múlt szombati kolera-oltás miatt itthon kellett tölteni, de itthon sem töltöttük hiában és semmittevésben az időt, mert a százados és hadnagy urak elméleti oktatásban részesítettek bennünket. Előadásaik nagyon tanulságosak és kellemesek voltak, mert a harctéren tapasztalt észleleteikkel fűszerezték azokat. (Ugyanis mind a ketten voltak már a harctéren, a százados úr az északi, a hadnagy úr pedig a déli seregben harcolt.) Kedden reggel felébredvén az álomból korán mentünk a „kis

rákosi" gyakorlótérre, ahol végeztünk zártrendű szakasz és század-gyakorlatokat egész délig. Délután szintén iskolánk volt, amikor a zászlós úr felügyelete alatt térkép-vázlatot készítettünk. Szerdán pedig, amikor a nap kezdte kilövelni éltető sugarait erre a sárgolyóbisra, mi is mértük 75 cm-es bakaléptekkel a „Nagyrákosi” utat, amely út katonásan menetelve is, másfél órát vesz igénybe. A „Nagyrákoson” gyakoroltuk a haremazzanatokot, szakaszban és században. Azonban azt ne méltóztassék gondolni, hogy ezek a gyakorlatok egész simán mennek, megtörlénik olykor-olykor, hogy velünk is abra-koltatik a kellj-feküdj, kellj-feküdj katonai vezényszó, amely egy kiesett bizony furesán hangzik a theológus bakagyerek-fülebe. Mindamellet bármily nehéz és terhes legyen a szolgálat, a gyakorlat végeztével mégis csak felesendül a katona-mundérba öltöztetett leendő papok ajkán az ének, a nóta. A esütörtöki nap első részéről nem nagyon van mit írni, mert kivonulásunk nem volt, azonban annál több van a második részéről. Ugyanis, amikor a nap már kezdett nyugovóra térni, mi is mentünk, de nem nyugovóra, hanem az éjjeli gyakorlatra. Éjjeli gyakorlatunk színtere a Sashegy, Svábhegy és Tenfelskanrét között elterülő Farkosrét volt. A gyakorlat tárgya Haretéri szolgálat. . . Járőrszolgálat viszonzosság. . . Magatartás. — támadás. — védelem. A gyakorlatunk éjszaka 11 órakor ért véget. A pénteki és szombati napokat bágyadt egyhangúságban töltöttük, mert pénteken ismét oltásban volt részünk, még pedig a harmadikban és még mindig hátra van egy. A vasárnapi napra el lehet mondani, hogy ünnep nap volt. Először azért, mert ami forrón szeretett debreceni hadnagyunkkal, dr. Szántó Dezsővel, találkoztunk. — aki már ismét megsebesülve tért haza a haretérről. — amikor megláttuk, annyira meglepődöttünk, hogy alig tudtunk szőhöz jutni. Másodszor pedig azért volt ünnepnap a vasárnap, mert ismét előléptettek bennünket, még pedig 15-öt szakaszvezetőkké, a többieket valóságos tizedesekké. Már be is zárnám leveletemet, de még egy dolgot tudatni akarok, azt nevezetesen, hogy u. e. vasárnapon voltunk a Podmaniczki-utcában levő hadi kórházban és ott szórakoztató délutánt tartottunk a katonáknak. A délután mesésen sikerült, de hát, hogyné sikerült volna, mikor ott voltak velünk a százados, hadnagy és zászlós urak, sőt még Szántó Dezső hadnagy úr is eljött, hogy meghallgassa a debreceni baka-theologusokat, akiktől annak idején a püspökladányi állomáson könnyek között búcsúzott. — A következő hétről majd egy hét múlva fogok beszámolni. Addig is és a március 15-iki viszontlátásig is szíves üdvözetét küldi, tanítványi szeretettel: Szabó Endre, önkéntes, tizedes.

— **Értesítés.** Támaszkodva arra a meleg fogadtásra, melyben „Karácsonyi és évfordulói beszédeim és imádságaim” című kiadványom részesült, szándékom kiadni a közelgő március 15-ére és az utána nem sokára következő nagypéntek és husvét ünnepekre is a mostani óriási méretű, izgalmas vonatkozásban levő alkalmi beszédeket és imádságokat templomi haszná'atra külön-külön füzetben. A március 15-iki beszéd 50 fillér, az utóbbi 3 ünnepi 1 korona 50 fillér beküldésével együtt és külön is megrendelhető nálam, Körmend (Vas megye). Fülöp József reform. lelkész.

— **Hadifogságba jutott tanítók.** B. Nagy Géza hajdúszoboszlói születésű nagypaládi ref. igazgató-tanító az ősz folyamán orosz fogságba jutott. Szibériába helyezték el. Lovász János kabai ref. tanító is orosz hadifog-

ságba került, szintén Szibériában helyezték el. Hollétük-ről családjaikat nem régiben tudatták. Orosz hadifogságba került Zagyva Mihály hajdúszoboszlói 3-ik honvéd gyalogezredbeli gyalogos. Zagyva Mihály mindjárt az első ütközetek idején jutott muszka kézre.

— **Az ostrom.** Ostrom alatt állnak esütörtök óta Debrecen városházának kapui. Ostromolja őket az István-gőzmalom rosszul sikerült gondoskodása és a főkapitány túlbuzgósága folytán odasereglett s a liszt-, kenyér-utalványokért odakényszerített lakosság. Az István-gőzmalomnak kevert lisztből álló készlete mellett van tekintélyes keveretlen búzaliszt készlete. Ezt nem szabad eladnia, a kevert lisztje pedig romlandó árú, valószínűleg ez volt az indoka annak, hogy a malom figyelmeztette a főkapitányt erre a körülményre s arra is, hogy a kevert lisztkészlet alig másfél hétre való. Erre adatott ki azután a rendelet, mely szerint lisztet csak hatósági utalványra lehet kiadni s csak 7 helyen lehet beszerezni, kenyeret pedig csak napi utalványok mellett. Az utalványok kiadási helyéül a városháza nagy tanácsterme jelöltei meg. 100,000 lakosú városban máról-holnapra veszedelmes intézkedés. Hogy milyen veszedelmes, mutatja a városházat megszálló sokaság, mely ott tegnap minden más munkát lehetetlenné tett. — A tanács a polgármesterrel az élel tültaokozott a különben általunk is nagyrabecsült főkapitány jóhiszemű, de nem célos intézkedése ellen, de nem lehetett azt már tegnaptól-mára megváltoztatni. De meglehet holnapra és a jövőndőre. *A kenyér- és liszt-utalványok kiadását decentralizálni kell s az iskolákat kell felhasználni erre a célra.* Ez az egyik. A másik az, hogy *a kenyér-utalványokat szintén két hétre szelvényekkel ellátva kell kiadni. A szelvények 1—1 küléről szóljanak.* Az István-gőzmalom lisztmentési készségét pedig korlátok közé kell szorítani és ebben az ügyben nem egy emternek, hanem a naponként ülésező élelmezési bizottságnak vagy valamely más, korlátlan rendelkezésre feljogosított jóléti bizottságnak kell intézkednie. Ez a polgármester véleménye, amelyet mi is osztunk, azzal a kijelentéssel pedig, hogy tolongásra, félelemre nincsen ok s aki teheti, várakozzék. A város gondoskodik róla, hogy mindenki kenyérhez juthasson, még a kis mennyiségekben, karéknként vásároló napszámosok is. A lisztnek kiadása sem lesz 7 helyre központosítva, éhen senki sem fog meghalni.

— **Újabb adományok a debreceni református diakonissza-otthon és katonai kórháza számára:** Baltazár Dezső dr. püspök 100 kor. Nagy Márton szepesi lelkész gyűjtése 36 kor. Özv. Sarkady Gáborné 4 drb párna, 8 huzat, befőttek. Özv. Nimpher Lászlóné 2 drb párna, 4 huzat, 1 kórházi zászló. Tóth Etelka 10 kor. olvasmányra. Könyves Tóth Kálmán 10 drb könyv. M. M. 200 cigaretta, befőttek, gyümölcs, csokoládé. Uray Sándorné virágok, befőttek. Mészáros Icus Sáp, kötöző pólya. Katona Mihályné befőttek, bor. Özv. Degenfeld Gusztávné grófnő 24 kórházi ing, paplan és huzat. Gereben Károly és Cseley Bálintné 2 párna, 4 huzat, 100 cigaretta. Özv. Zátorszky Istvánné 2 párna, 4 huzat. Mathuber Ferike olvasmányok. Izsák Gizella 4 asztalkendő, 2 törülköző, ing, kötöző ruha. Néhai özv. Szatmáry Józsefné 3 testvér fejkötő, köteny, ruha. Molnár Józsefné 2 párna, 4 huzat, élelmiszer. id. Roth Jánosné 2 párna, 4 huzat. Özv. Böszörményi Sándorné 1 párna, huzat, élelmiszer. Vadon Béla derecskei lelkész, dísz

Biblia. Szentpétery Rózsika könyvek, olvasmányok. M. I. Abony, élelmiszer. Nagy Janika 12 tányér. Szádeczky Gizella testvér, fali bibliai mondások. Németországi dia-konisszák cigaretta, szivar. Özv. Székely Jánosné élelmiszer. Uray Sándor fali bibliai mondások, Kántor Ida fali bibliai mondások. Isten áldása legyen a jószívű adakozókon!

— **Debrecen város levéltárainak rendezése.** Márk Endre polgármester szombat délután 4 órára értekezletet hívott össze, amely a városi levéltárak rendezésének kérdésével foglalkozott. A legutóbbi közgyűlés ugyanis, amely elfogadta Pap Ferenc lemondását a városi magánlevéltárosi állásáról, kimondotta, hogy nem tartja szükségesnek az állás betöltését és a levéltári bizottság újjáalakítását, ellenben felhívta a tanácsot, tegyen előterjesztést a magánlevéltárnak a megnyitása, illetve a közlevéltárral való egyesítése dolgában. Ezen az alapon tanácskozott a szombat délutánra összehívott bizottság. Konez Ákos főlevéltáros a polgármester felhívására elmondotta, miképpen véli jónak a levéltár rendezését. Mindenekelőtt szükségesnek tartja az irattárnak a levéltártól való külön választását. A levéltárban helyeztetnének el a 25 évnél régebbi iratok, a többi az irattárba kezeltenék. Dr. Csürös Ferenc kulturtanácsnok a történelmi értékű dokumentumoknak az elhelyezésére külön helyiséget kíván, olyat, ahol a tudományos kutatók dolgozhatnak, mert a magánlevéltár megnyitásával a város múltjának egész hatalmas történelmi kincse kerül napfényre. Szávay Gyula annyira külön kívánja választani a levéltárat és az irattárat, hogy semmiféle kapcsolat ne legyen köztük. Másnak kell lennie a levéltár kezelésének, mint az irattárénak. Ez egyszerű kezelést igényel, amaz bizonyos tudományos készültséget kíván. Már a rendezést is az országos levéltár kiküldöttjének irányítása alapján kell végezni. Kardos Albert, a Csokonai-kör titkára a magánlevéltár megnyitásának fontosságára mutat rá tudomány szempontjából. Dr. Tüdös János, dr. Pap Károly és mások hozzászólása után kimondta az értekezlet, hogy a 25 évesnél idősebb okmányokat a levéltárban kell elhelyezni, folytonosan a jövőben is, úgy, hogy az irattárban mindig csak 25 évesnél nem régebbi iratok kezeltenek. Az irattár rendezéséhez egy kisebb bizottságot alakítanak, melynek tagjaiul felkéri dr. Iványi Bélát, dr. Pápai Károlyt, dr. Kis Istvánt, dr. Pap Károlyt és Konez Ákóst és értesítik a dologról az országos levéltárat, hogy szintén küldje ki a maga delegáltját.

— **Egy német protestáns lelkész levele a csatáért.** Kedves hűeim! Mikor hat héttel ez előtt a heseni consistorium engedélyt adott a lelkészeknek, hogy mint rendes katonák vehessenek részt abban az elszánt küzdelemben, amely Németország legbecesebb javaiért folyik, sok fiatal lelkésznek nagy kő esett le a szívéből. Milliő meg milliő férfi, népünknek virága, táborozik kint, készen, legnagyobb értékét, az életet feláldozni honáért. Mig bennünket a törvény szava itthon tartott: nekünk, kik mindig áldozatról beszéltünk, békén kellett vesztelnünk, holott mások, a mi hűeink, mindenüket kockára tették — egészségüket, boldogságukat, jövőjüket. Ez sokunknak rosszul esett. Szájhősöknek, szőszegőknek éreztük magunkat a szeretet evangéliumával szemben, melyet hirdetnünk; ahelyett, hogy mindent megosztanánk testvéreinkkel, mint az írás kívánja s mindent megtennünk értük. Am amaz engedély levette a békét kezünkről. Bizonytal, háborus időben otthon is nehéz. De ta-

paszlatból tudom, hogy a nehezebb munka azoknak jut, akik háborúba állanak. Mit meg nem kell érni az embernek, ha golyózáporban menetel, ha négy napig, mint a mi fiatal ezredünk az utolsó héten, apró gödrökben ülve hallgatja a gránátok, srappellek pokoli koncertjét, ha minden pillanatban ott leselkedik rá a halál és ha tartalékban, pihenés alatt is minden percben beszakíthatja a gránát a védő födelet, mely alatt az ember egy-két napig enyhelyet, oltalmat várt az időjárás viszonyosságai ellen — mindazt szóval el nem mondhatom. Valami nehéz, de egyszersmind valami csodálatosan nagy és dicső dolog az, amit elebb el sem tudtam képzelni. A vallásos ember itt, lelke legmélyén érzi a maga személyes lételének semmiségét, az Istentől való korlátalan függésnek tudatát, és végre a lövészárookban vagy rohamnál is megvan a kedve és este az árok nyirkos falához simulva, csendesen, nyugodtan aluszik, mint a gyermek; előre nyomulva meg golyóhullás közt, gondolja: csak süvöltsetek, atyámnak a kezében ti is esztek, közök vagytok és amit ő általatok reám bocsát, mindannak javamra kell szolgálni. És akik mindezt együtt megérik, azok igazán testvérek lesznek. Itt nincs többet különbség munkások és tanult emberek közt. Vajjon esz-e, vak remény-e, hogy minden úgy marad, ha majd egykor Isten akaratjából megint hazatérünk. Nem akarom hinni. De ha vissza nem megyünk, akkor a mi halálunk annál erősebb kötelet legyen a német nép belső egysége körül. Jaj azoknak, kik romlására törnek. Ők azok a szentlélek ellen vétkezők, kikről Jézus mondja, hogy „megbocsátásban nem lehet részök.”

E levél írója dec. 6-án megkapta a vaskeresztet és másnap tiszthelyettesnek lépett elő; majd dec. 31-én Inovlotznál a Pilitza mellett hősi halálát lelta.

— **Jóteknycélú estély.** A ref. főgimnázium önképző-körének jóteknycélú estélye szombaton délután szép számú, fényes közönség előtt folyt le a főgimnázium tornatermében. A közönség, mely a múltak után nem kis várakozással és nem szerény igénnyel tekintett ez ünnepélyre, a legnagyobb elismeréssel adózott, mert a műsor minden száma művészi elvezetést elégitette ki. Rolkó József ifj. elnök ügyes megnyitója után Gavgya Géza jól átértett és átértett s nagy készséggel előadott szavazata gyönyörködtette a közönséget. Különösen tetszést aratott Haranghy Erzsike művészi hedűjátékával, amelyet zongorán Baesó Erzsike kísért izléssel, tudással. Lusztig Józsa zongorajátékát is lelkesedéssel fogadta a közönség, valamint nagy hatást keltett az a melodráma, melyet Nagy Ferenc szavalt és Magyarai Kálmán zongorán kísért. Csenky Imre aktuális háborús versei nemcsak időszerűségükkel, hanem belső tartalmuknál fogva is megragadták a közönség figyelmét. Az egyikben a csataterén elesett tanárának, U. Szabó Gyula dr.-nak emel megható emléket. Nagy derűtséget keltett Rolkó József mókás magánjelenete, melyet valóságos szinpad rutinnal adott elő. A műsor végén egy rendkívül trefás bohózat került színre, melyet olyan sikerülten adtak elő a szereplők, hogy az egész közönséget állandó derűtségekben tartották. Kedves szerep jutott itt Csánky Erzsikének, aki nagyon ügyesen játszott. Rolkó Józsefen, ki ebben a darabban is jeleskedett, Nagy Ferenc és Csenki Imrén kívül, kikről már szölkünk s kik itt is kitünően szerepeltek, különösen ki kell emelnünk Gulyas Istvánt és Nagy Ákóst. Mindketten nagy elismerést és sok tapasztalatot arattak s nagyban járultak hozzá az estély sikeréhez, mely anyagilag is szép eredménnyel záródott. Közel

200 korona jut a Mentő Egyesület javára. Az estélyen felülfizettek: Konez Aurélné 10, Weszprémy Zoltán 10, Karay Sándor 10, Kun Béla 4, Csányk B. 3, Vadnay Juci 2, Lóky Béla 2, Mária Margit 2, Révész Lajos 2, Keckeméthy M. Lajos 2, Lusztig Dezsőné 2, Dr. Kardos Albert 2, Öváry Géza 2, S. Szabó József 1.50, Haranghy Erzsike 1.50, Bacsó Erzsike 1.50, Mitrovics Gyula 1.50, Csürös Béla 1.50, N. N. 1.50, Bernáth Kálmán 1, Csanak János 1, dr. Vág Sándor 1, N. N. 0.40, N. N. 0.20 koronát. A felülfizetéseket ezután s ez alkalommal is köszöni a rendezőség.

— **Kápláncseré.** Kényelmes kápláni állomásonat egy másikkal elcserelem. Létszletes ajánlatokat továbbít e lap kiadóhivatala.

— **Érendrédén** Január 17-től február 14-ig tartott felolvasás és előadás műsora: 1. Hymnus. 2. A búza és rozs használata. A gabonakészletek hivatalos lefoglalása. Csutoros Alberttől. 3. Heti harci események. Szalezcki Miklóstól. 4. A háborúban való bizonyágtétel az Isten-nél. Csutoros Alberttől. 5. Egyiptom a vakok országa. Szalezcki Miklóstól. 6. Állatainkkal is takarékoskodjunk. Csutoros Alberttől. 7. Az itthon maradtak feladata. Szalezcki Miklóstól. 8. Az új perrendtartás népszerű ismeretése. Csutoros Alberttől. 9. Katonai epizódok. Szalezcki Miklóstól. 10. Az élelmiszerek fogyasztására vonatkozó újabb miniszteri rendelet. A kormány intézkedése a tavaszi mezőgazdasági munka elvégzése iránt és tavaszi vetőmag beszerzése. Csutoros Alberttől. 11. Láb-szánkó. Szalezcki Miklóstól. 12. Az orosz hadsereg gondolkodása a nőkről háború idején. Csutoros Alberttől. 13. Hadifoglyokról. Szalezcki Miklóstól. Elesett, sebesült, fogoly és kitüntetett katonáink statisztikája. Csutoros Alberttől. A felolvasási és előadási estélyek a kiadási költségeken kívül 100 koronánál többet hoztak be jótékony célra. Ezen kívül legközelebb vagy 30 korona gyűlt a „Vörös félhold” részére. Így, hábár fillérekből is, de a ből-ből is megvan.

— **Elismerő okirat.** Alulírottak úgy a magunk, mint a zilahi református egyház nevében teljes örömmel jelentjük ki, hogy Szlezák László budapesti harangkészítő, úgy az egyházunk által részben újra átöntött, részben csak vaskamarával felszerelt harangkészítési munkái által, mint a Cell Lőrinc főgondnoknak az egyház részére öntetett nagy harangjának a kívánt módon leendő elkészítése által teljes elismerésünket érdemelte ki. Harangjainak tiszta csengő hangja, könnyed kezelési módja a legkényesebb igényeket is kielégíti, úgy, hogy e céget bárkinek szíves jóindulatába, figyelmébe a legnagyobb örömmel ajánljuk. Midőn erről Szlezák László urat egyházunk határozata értelmében köszönetünk mellett értesítjük, Isten áldását kívánjuk működésére. Zilah, 1913 február 18. Cell Lőrinc, főgondnok. Kádár Géza, ref. lelkész.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A debreceni ref. főgimnáziumban három rendes tanári állásra pályázatot hirdetek, amelyek az 1915. év április havában tartandó egyházkerületi

közgyűlésen választás által töltenek be és pedig két állás magyar-latin képesítésű és református vallású, egy állás pedig latin-német képesítésű és — a tanszék alapítványi jellegére való tekintettel — ág. hitv. ev. tanárral. Évi javadalmazás 2400 K törzsfizetés, 800 K lakáspénz és öt 200 K-ás ötödéves korpótlék. A korpótlék alapjául szolgáló időbe a másutt töltött rendes tanári évek beszámíttatnak. A törzsfizetés később 2800, 3200 és 3600 K-ra emelkedhetik. A megválasztott tanárnak emellett igénye van az idevonatkozó feltételek szerint az állami nyugdíjintézetbe való felvételre. Ha a törzsfizetés és a fizetésekiegészítés együtt véve a 3200 K-t meghaladja, a lakáspénz ez együttes összegnek egynegyed részében folyósítatik. A pályázati kérvényt a tiszántúli ref. egyházkerület közgyűléséhez kell intézni és fel kell szerelni a következő okmányokkal: keresztlevel, érettségi bizonyítvány, tanári oklevél, az előbbi alkalmazásról szóló bizonyítványok, az esetleges irodalmi működés igazolása, a katonai kötelezettség irányában fennálló viszony igazolása, közhatalósági orvosi bizonyítvány a pályázónak a tanári pályára alkalmas voltáról. A kérvényt 1915. évi március hó 25-ig a ref. főgimnázium igazgatóságához Debrecenbe kell beküldeni. A megválasztott tanár köteles lesz tanszékét az 1915—16. tanév kezdetével elfoglalni és a tanév folyamán székfoglaló értekezést tartani.

Debrecen, 1915 március 3.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1048—1915. sz.

Pályázat.

A beregi ref. egyházmegyébe kebeleztet Csonkapi egyházközség rendes lelkészi állására ezennel pályázat nyitattik. Fizetés lakáson és kerten kívül földben és terményben (mely utóbbi az adósegélyből megváltatott) a jelentő iv szerint 1216 korona 53 fillér, állami fizetésekiegészítés 383 korona 47 fillér.

Szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények 1915. év március hó 28. napjáig Bertók Béla espereshez Munkács, Bereg megye (posta helyben) küldendők. Megváltandó beruházás bejelentve nincs.

Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfogalandó.

Kelt Debrecen, 1915 február 26.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Építettő egyházak figyelmébe!

Templomok és iskolák festését, templomi és iskolai berendezések mázolását mérsékelt áron elvállalja ~~~~~

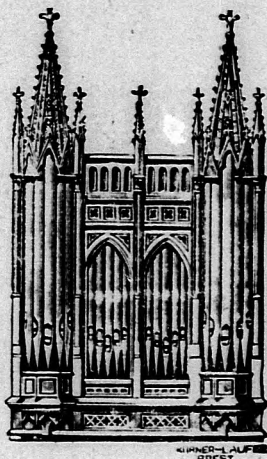
Schuller Sámuel

templom- és szobafestő vállalkozó

Debrecen, Simonffy-utca 25.

~ Telefonszám 806. ~

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

A pécsi országos kiállításon állami aranyéremmel kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják kitűnő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elektromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitűnő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban

Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

**ORSZÁGH S.
és Fia**

cs. és kir. udvari
szállító

**RÁKOSPALOTA.
Budapest mellett**

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangu és szerkezetű, főleg a legújabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangu harmoniumok minden nagyságban. Harmoniumok tetszésszerinti rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra
díjmentesen küldetik.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legneővesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is precízen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

r é g i o r g o n á k a t
átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ercőntődjé, szivattyugyár

ARAD, RÁKOCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitérő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-álványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

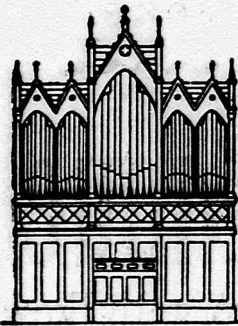
1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntette.

Rieger Ottó

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

Budapest, X. Szigligeti-u. 29.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnomású csőrendszerü (pneumatikus) tartós nemes hangu orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT“

amely mű ezidő szerint Hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatu villanyerőre berendezve. Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít.

Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógusai tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

Rieger orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrőt!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszerű“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerezhetők be.